ԼԳՐ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1141 Կ ՊՈԼԻՍ ՇԱԲԱԹ 16/29 ՄԱՐՏ 1905 23 ՄՈՒՀԱՐՐԷՄ 1323 16 ՄԱՐՏ 1321

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒՄ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Գլաւոր Ալի ճամբէի, 38

Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ եւ չեն արուիր

Մանզումէի Էֆքիար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افکار
ارمنجه یومی وسیاسی غزه‌در
صاحب امتیازی : ارجاس قریب
ادارهخانه‌سی باب‌عالی جاده‌سنده نومرو ۳۸

ԳԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

	Տարեկան	Վեցամսեայ
Գլուխ համար	80 ղ.	50 ղ.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 ֆր.	13 ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 դրուշ
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ։

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ„ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ՍԱՄՍՈՆԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ ԵՒ "ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ„

Սուրհանդակի 1847 թիւին մէջ «Եկեղեցիի մը չինութեան շուրջը» խորագրով առաջնորդող յօդուած մը կարդացինք, որ իր ամբողջութեամբը աններելի խեղաթիւրումներու հաւաքածոյ մը ըլլալուն, չի կրցաք մեր զարմանքը զսպել, մանաւանդ որ՝ Սուրհանդակ՝ այդ խմբագրականով պաշտպանել փորձած է իր քրոնիկագրին բարեկամ Տ. Ե. Աշոտ Սրբազանը, բոլորովին անարժարան փաստաբանութիւններով, բան մը՝ որ լոյսի պէս պայծառ կ'երեւայ այդ յօդուածին մէջ, գործին բոլորովին տարբեր գոյն մը տալու համար եղած ճախող ջանքերէն և տարմարանութիւններէն։

Եթէ Մսրեան էֆ. մասնաւոր նամակով մը հերքած է ասկէ առաջ «Սուրհանդակ»ի մէջ իրեն վերագրուած գրութիւն մը, ասկէ կը հետեւցուի արդեօք թէ՝ Մսրեան էֆ. չուզեր Առաջնորդարանին շուրջ յարուցուած խնդիրները կարգադրուած տեսնել։ Կարծենք «Սուրհանդակ»ի քրոնիկագիրը փոխանակ այդ տեսակ կարգ մը խեղաթիւրումներով զործին մանրամասնութեանց մէջ մտնելու և հարկադրելու մեզ որ իր բարեկամ Սրբազանը իր իսկ գոյնով ու արժանիքով ներկայացնենք իրեն, աւելի մեծ խոհեմութիւն մը ըրած պիտի ըլլար միայն Մսրեան էֆէնտիի հերքմանագիրը պարզապէս հրատարակելով և խնդիրը վերջացնելով։

«Սուրհանդակ» իր այս ճախող փաստաբանութեամբ արդահատելի դարձած է բոլոր Սամսոնցիին, որ բնական է չատ ու չատ մտքին գիտակ է ամբողջ խնդրին ու դարձածքերուն։ Հիմա «Սուրհանդակ»ի քրոնիկագիրը թող ներէ մեզ հոս փիլոսոփայել թուել իր խեղաթիւրումները ու սխալները։

Առաջին սխալ. — «Սուրհանդակ» չատ կը սխալի երբ կը կարծէ թէ Մսրեան էֆ. անհամաձայնութիւնները բառ՝ալու համար երբեք նախաձեռնութիւն չէ ունեցած. ընդհակառակը Սամսոնցին երախտագիտութեամբ կը գնահատէ Մսրեան էֆէնտիի՝ իր դիրք ունեցող անձ և մանաւանդ իր Առենապետ Գաւառական Ժողովին ասկէ 15—18 ամիսներ առաջ այդ նպատակաւ ըրած այնքան փորձերը. փորձեր՝ որոնք Առաջնորդ Յակոբ Աշոտ Սրբազանին նկարագիրը միայն պարզելու և ճանչցնելու ծառայած են, նկարագիր մը որուկէ տուժողը ընդհանուր Վիճակին կրթական, եկեղեցական և առաջնորդաբանական գործերը եղած են և կարելի թէ ազդեցութիւն մը պիտի ըլլար համաձայնիլ այդ բանին և անձայն նստիլ՝ գործերու այս արգահատելի վիճակին մէջ։

Երկրորդ սխալ. — «Սուրհանդակ» դարձեալ կը սխալի երբ կը գրէ թէ Պատրիարքարան ղրկուած յիշեալ գանգատագրին մէջ գանուող երկրորդ գանգատը, Առաջնորդարանի մոլորութիւնները օրինաւորապէս նիստի չհրաւիրելն է. և ատոր պաշտպանութեան մարմաջէն բռնուած անմիջապէս վալը կ'աւելցնէ, «ասոր ալ պատճառը բացատրած ենք ասկէ առաջ. նորէն կը կրկնենք թէ Սամսոնի մէջ գանուողներ իրարու հետ խնդիրներ ունենալով, այդ պատճառաւ եկեղեցիին չինութիւն ալ դադրած է»։ Ահա ամենախոշոր սխալը զոր Սուրհանդակ կընէ՝ կա՛մ գիտակցաբար և կամ իր պաշտպանեալին տեղեկութիւններուն համաձայն, տեղեկութիւններ՝ զորս ստոյգ ընդունելով անոնց հաւատք ընծայելուն և հետեւաբար միակողմանի դատելուն համար, դատապարտելի է Սուրհանդակ։

Եկեղեցիին չինութիւնը դադրած է միմիայն երկու պատճառներով. առաջին՝ հիմերը դրուելէն վերջ ձեռը վրայ հասած ըլլալուն՝ և երկրորդ՝ չինութեան համար հանգանակուած գումարով հաստիքաբեր կարեւոր կալուած մը առնելու համար 900 ոսկի պարտական մնացած ըլլալուն։ Բնականաբար այսքան պարքով և այս վիճակին մէջ եկեղեցիին չինութեան մասնախումբը չէր կրնար շարունակել իր գործը, քանի որ օրէնաւոր ժողով չգումարուիր։ Ասոր ալ իբր արդարացում «Սուրհանդակ» սա անարժարան վիճակին մէջ կ'իյնայ թէ, որպէսզի չինութեան գործը լրանայ յաջողութեամբ, Առաջնորդը կ'զգուշանայ անհամաձայնութեան առիթներ տալէ, և առժամապէս դադրեցուցած է ժողովները։ Արդահատելի տարմարանութիւն։ Շինութեան գործը յաջողութեամբ վերջացնելու, 900 ոսկիի պարքը վերցնելու և յետոյ չինութեան շարունակութեան համար դրամի հայթայթման նոր միջոցներ խորհելու համար ժողովները դադրեցնել պէտք է թէ գումարել. ո՞րն է տարմարանականը և մանաւանդ օրինաւորը։

Դարձեալ «Սուրհանդակ»ի օրէնսգէտ(?) քրոնիկագրին կը հարցնենք թէ ո՞ր իրաւունքով Առաջնորդ մը կրնայ ժողովուրդին օրինաւոր քաւէովը ընտրուած և Ազգ. Պատրիարքարանէ հաստատուած ժողով մը դադրեցնել՝ առանց կարեւոր և օրինաւոր պատճառներու։ Նոյնիսկ անհամաձայնութիւններուն վերջ մը տալու համար առաջնորդը ժողով գումարելու չէ։ Սամսոնցին Յակոբ Աշոտ Սրբազանը երբեք առաջնորդ ընտրած չպիտի ըլլար, եթէ գիտնար թէ ան՝ ժողովները անհամաձայնութեան առիթներ կը դնէ, սակայն Հէլիքսի մեքենաներուն ու կղմածներուն հոգայ անուները ոչխան մատանչութիւն պատճառեալ։ Այսչափ ծանր բեռները ի՞նչպէս ցամաք պիտի հանէին։ Եւ սակայն նաւատաներուն ու գործաւորներուն անձնուիրութեան չնչ, հիւ, երեք չարաթուան անընդհատ աշխատութենէ ետք, չոգենաւին ամբողջ բեռները անվտանգ Բոլամպոսի եղերքը փոխադրուեցան։ Մինակ սfowպսf անուն ըլլելի մը տակառը ջախջախուած էր։ Մաքս Բանֆիլթ որ բնաւ չէր խորհիր այս տարիկան ըմպելիէն, անոր ծովը թափիլը տեսնելով,

—Վայը եկած է ձուկերուն գլխուն, գոչեց, խեղճերը կամայ ակամայ պիտի ստիպուին սfowպսf խմելու։

Կատակարան ֆրանսացիին այս գնահատումը անվերջ ծիծաղներու առիթ ստաւ և ընկերակիցները անգամ մըն ալ գնահատեցին այս եզական մարդը որ հշմարիտ բախտաւորութիւն մըն էր այս ստժանելի յոգնութիւններուն մէջ։

Մարտի 9ին օրը Հէլիքսի ամբողջ կղմածները ցամաք փոխադրուած էին։ Ճարտարագէտը մեծ անհամբերութեամբ կ'սպասէր այս վերջանին։ Ասկէ ետք Հէլիքսի ծառայութեան յանձնուած մարդիկը այլ ևս նաւատաներուն օգնելու յարկին մէջ չպիտի գտնուէին։ Մեքենան լարելու համար միլիոնատերին որոշած տեղը, ծովեղերքէն 400 մէթր դէպի ներս, ձոր մըն էր որ խոներու և ապառաժներու մէջ կը գըտնուէր։ Ճարտարագէտը անոր համար այս տեղը նախընտրած էր որ հողը կակուղ էր և փորուելու մեծ ընդունակութիւն կը ցուցնէր։

Հէլիքս մեքենան գլանի (սիլինտր) ձեւ մը ունէր, որուն ամէնէն խոշոր արամագիծը, այսինքն հողը ծակելու պաշտօն ունեցող չաղափին (մթգպգ) վերի կողմը, 30 մէթր էր. հետեւաբար անոր զետեղուելիք հորին բերանն ալ 30 մէթր պէտք էր ըլլար, որուն վրայ պիտի լարուէր Հէլիքս մեքենան։

Ճարտարագէտը ինչպէս ժամանակաւ Բոլ Մառկոիթի ցուցուցած էր Հէլիքսի մէկ մանրանկարը, անիկա երկու մասի բաժնուած էր. մէկ մասը մեքենաներուն և ճամբորդներուն բնակութեանը յատկացուած էր, իսկ միւս մասը գետինը ծակելու գործածուող չաղափին (մթգպգ)։ Այս երկու մասերը իրարու միացած էին անբաժանելի կերպով։ Մեքենաներուն և ուղեւորներուն յատկացուած բաժինը կատարեալ հորիզոնական ձեւը պահելով հանդերձ, գետինը ծակող չաղափին ամէն շարժումներուն ալ կրնար հետեւիլ։ Այս չաղափը իր արտաքին կողմանց վրայ ունի երկայնութեամբ հաւասար, այսինքն 30 մէթր բարձրութիւն ունէր, իսկ ուղեւորներուն յատկացուած մասը երկու յարկի բաժնուած էր, հինգ մէթր բարձրութեամբ։

Հէլիքսը ճամբայ հանելու համար բացուելիք հորը 19 մէթրս երկայնութիւն պիտի ունենար, որ մեքենան դրուելէ ետք, չաղափը գործի պիտի սկսէր և գետինը ծակելով ճամբայ պիտի բանար դէպի առաջ։ Այս 19 մէթր խորութեան մինչեւ 12 մէթրը սիւնի պէս վերէն վար չիտակ պիտի ըլլար, իսկ 12 մէթրէն անդին մնացած 7 մէթրը, դէպի կեդրոնը պիտի ծռէր 45° չեղանկիւնի ձեւով մը։ Բնական էր որ վարձուած եօթը հուժկու մարդիկը դիւրաւ փոխէին այս հորը։

Նախ ճարտարագէտը իր ուզած ձեւովը հորին բերանին տեղը գծեց. յետոյ եօթը հոգի Մաքս Բանֆիլթի առաջնորդութեամբ սկսան հորը փորել։ Այս գործողութիւնը երկար չտեւեց քսաներկու օրուան մէջ պահանջուած հորը փորուած էր։ Գործաւորները եթէ կարծր ապառաժներու չը հանդիպէին, աւելի կարճ ժամանակի մէջ կրնային աւարտել այս գործողութիւնը։ Սրբ Սէմսոնն ժէոլէթ և Բոլ Մառկոիթա իրենց անմիջական հսկողութեանը տակ կատարել կուտային գործողութիւնները և երբ ամենայն լարելու համար մի լիտառատերին որոշած տեղը, ծովեղերքէն 400 մէթր դէպի ներս, ձոր մըն էր որ խոներու և ապառաժներու մէջ կը գըտնուէր։ Ճարտարագէտը անոր համար այս տեղը նախընտրած էր որ հողը կակուղ էր և փորուելու մեծ ընդունակութիւն կը ցուցնէր։

Հէլիքս մեքենան գլանի (սիլինտր) ձեւ մը ունէր, որուն ամէնէն խոշոր արամագիծը, այսինքն հողը ծակելու պաշտօն ունեցող չաղափին (մթգպգ) վերի կողմը, 30 մէթր էր. հետեւաբար անոր զետեղուելիք հորին բերանն ալ 30 մէթր պէտք էր ըլլար, որուն վրայ պիտի լարուէր Հէլիքս մեքենան։

Ճարտարագէտը ինչպէս ժամանակաւ Բոլ Մառկոիթի ցուցուցած էր Հէլիքսի մէկ մանրանկարը, անիկա երկու մասի բաժնուած էր. մէկ մասը մեքենաներուն և ճամբորդներուն բնակութեանը յատկացուած էր, իսկ միւս մասը գետինը ծակելու գործածուող չաղափին (մթգպգ)։ Այս երկու մասերը իրարու միացած էին անբաժանելի կերպով։ Մեքենաներուն և ուղեւորներուն յատկացուած բաժինը կատարեալ հորիզոնական ձեւը պահելով հանդերձ, գետինը ծակող չաղափին ամէն շարժումներուն ալ կրնար հետեւիլ։ Այս չաղափը իր արտաքին կողմանց վրայ ունի երկայնութեամբ հաւասար, այսինքն 30 մէթր բարձրութիւն ունէր, իսկ ուղեւորներուն յատկացուած մասը երկու յարկի բաժնուած էր, հինգ մէթր բարձրութեամբ։

Հէլիքսը ճամբայ հանելու համար բացուելիք հորը 19 մէթրս երկայնութիւն պիտի ունենար, որ մեքենան դրուելէ ետք, չաղափը գործի պիտի սկսէր և գետինը ծակելով ճամբայ պիտի բանար դէպի առաջ։ Այս 19 մէթր խորութեան մինչեւ 12 մէթրը սիւնի պէս վերէն վար չիտակ պիտի ըլլար, իսկ 12 մէթրէն անդին մնացած 7 մէթրը, դէպի կեդրոնը պիտի ծռէր 45° չեղանկիւնի ձեւով մը։ Բնական էր որ վարձուած եօթը հուժկու մարդիկը դիւրաւ փոխէին այս հորը։

Նախ ճարտարագէտը իր ուզած ձեւովը հորին բերանին տեղը գծեց. յետոյ եօթը հոգի Մաքս Բանֆիլթի առաջնորդութեամբ սկսան հորը փորել։ Այս գործողութիւնը երկար չտեւեց քսաներկու օրուան մէջ պահանջուած հորը փորուած էր։ Գործաւորները եթէ կարծր ապառաժներու չը հանդիպէին, աւելի կարճ ժամանակի մէջ կրնային աւարտել այս գործողութիւնը։ Սրբ Սէմսոնն ժէոլէթ և Բոլ Մառկոիթա իրենց անմիջական հսկողութեանը տակ կատարել կուտային գործողութիւնները և երբ ամենայն դրել, սակայն Հէլիքսի մեքենաներուն ու կղմածներուն հսկայ անուները ոչխան մատանչութիւն պատճառեալ։ Այսչափ ծանր բեռները ի՞նչպէս ցամաք պիտի հանէին։ Եւ սակայն նաւատաներուն ու գործաւորներուն անձնուիրութեան չնչ, հիւ, երեք չարաթուան անընդհատ աշխատութենէ ետք, չոգենաւին ամբողջ բեռները անվտանգ Բոլամպոսի եղերքը փոխադրուեցան։ Մինակ սfowպսf անուն ըլլելի մը տակառը ջախջախուած էր։ Մաքս Բանֆիլթի որ բնաւ չէր խորհիր այս տարիկան ըմպելիէն, անոր ծովը թափիլը տեսնելով,

—Վայը եկած է ձուկերուն գլխուն, գոչեց, խեղճերը կամայ ակամայ պիտի ստիպուին սfowպսf խմելու։

Կատակարան ֆրանսացիին այս գնահատումը անվերջ ծիծաղներու առիթ տուաւ և ընկերակիցները անգամ մըն ալ գնահատեցին այս եզական մարդը որ հշմարիտ բախտաւորութիւն մըն էր այս ստժանելի յոգնութիւններուն մէջ։

Մարտի 9ին օրը Հէլիքսի ամբողջ կղմածները ցամաք փոխադրուած էին։ Ճարտարագէտը մեծ անհամբերութեամբ կ'սպասէր այս վերջանին։ Ասկէ ետք Հէլիքսի ծառայութեան յատկացուած մարդիկը այլ ևս նաւատաներուն օգնելու յարկին մէջ չպիտի գտնուէին։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ՋԱԲՈՆԱԿԱՆ ՅԱՏԱԿԱԶԵՒԵՐԸ

Ռազմավայրէն եկած հեռագիրները կը յայտարարեն թէ նշաններ կան որ Մարէշալ Օեամա սկսած է կարգ մը չարժումներու, որոնց նպատակն է յարձակումներ գործել Շանչուն-Ռիբրին գծին վրայ։ Զրոյց կայ թէ նորէն երկար կողմնակի չարժում մը յառաջդիմութեան մէջ է, և նոյն իսկ կը վախցուի որ ռուսական բանակին ճամբան պիտի կտրուի Սիպերիոյ հետ։

Կ'ըսուի թէ ճաքոնական գունդեր և Բուենկուզներ Մանկոլիոյ մէջէն կ'անցնին դէպի Պոռչէն և Ցիցիհան, Սիպերիական երկաթուղիին վրայ, և նը յայտարարուի նաեւ որ Բօքէյի ճամբով սուար գունդ մը երկաթուղիին արեւելեան ճիւղին վրայ կը քալէ Վլատիվոսթոքը մեկուսացնելու նպատակաւ։

Ճաքոնական բանակը զօրացնելու զինուորագրուած են ահագին թուով Մոնկոլներ Բուենկուզ անունին ներքեւ, ա՛նպէս որ անոնց հեծելազօրքը հիմա ռուսականէն բարձր է։

Ռազմավայրին մէջ գտնուող մասնաւոր թղթակիցները կը յանձնարարեն Վլատիվոսթոքը պարենաւորել երկու տարուան պաշարման մը համար, և գոնէ անպիտանապէս 200,000 հոգի ալ հասցնել Լինէվիչի։

Բունչուլինէ հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ ճաքոնցիք զարմանահրաշ արագութեամբ երկաթուղիին գիծը իրենց նեղ գծին կը փոխարկեն որքան որ առաջ կ'երթան, և փայտեայ մասերը կը կարեն մինչեւ երկաթեայ ձողերուն տակ։

Մանչուրիոյ թղթակիցներէն մին, որ քաջութիւնը ունեցաւ ռուսական պարտութեան պատճառները ուսումնասիրելու, հետեւեալ պատճառները կը թուէ.—(1) Դաշտի Տեղեկութեանց ճաքոնական վարչութեան առաւելութիւնը, որուն համար Ռուսիայէն շատ աւելի դրամ կը վատնեն։ (2) Ռուս հրամատարներուն միջև գործակցութեան պակասութիւնը, որուն ապացոյցը եղաւ կէդրոնի զօրաբանակի մը կանխահաս նահանջը Մուքտէնի ճակատամարտին մէջ։ (3) Ճաքոնցիք պարենաւորման առկի շատ խարխսներ կազմակերպած են բաղդատմամբ երկաթուղիի միակ գծին, որմէ կախում ունին Ռուք։ (4) Բայց ամէն բանէ վեր ճաքոնական ազգին հիանալի հայրենասիրութիւնը։ Ռուս զինուորները նաթեթեւ սխալ մը նշմարէին, անմիջապէս բարեփոխել կուտային զայն։

Մեքենան լարելու կարգը եկած էր այլևս. անասունները ծովեղերքը կ'ըսպասէին, անոր համար որ անկարելի էր զանոնք կռնակով մինչեւ հորին բերանը բերել։ Ամէնքն ալ այս անտեղութիւնը նկատողութեան առնելով ակնդէտ կ'սպասէին թէ ի՞նչ միջոցներով պիտի փոխադրուէին այդ հսկայ անասունները։

Ճարտարագէտը սակայն ամէն բան նախատեսած էր և ծանր անասունները ցամաքի վրայ տեղէ տեղ փոխադրելու համար հետը բերած էր փոքրիկ երկաթուղի մը չինելու անհրաժեշտ ամէն պիտոյք։ Երկաթէ ձողեր և անոնց վրայ երթեւեկելիք սայլեր, որոնք նոյնպէս անասուններու մէջ զետեղուած էին։

Հորին գործողութիւնը աւարտելէ ետք, ճարտարագէտը ծովեղերքէն մինչեւ հոն ճամբաներ չակել տուաւ, որուն վրայ զետեղեց երկաթէ ձողերը և անասուններէն սայլերն ալ հանելով կատարեալ երկաթուղի մը երեւոյթը տուաւ անոր։ Ո և է զժուարութիւն չէր մնացած այլ ևս։ Գործաւորները անասունները սայլերուն վրայ կը զետեղէին, որոնք խիստ դիւրաւ կը հասնէին մինչեւ հորին բերանը։

(Շարունակելի)

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹԵՐԹՈՆԸ Թիւ 38

ԷՄԻԼ ՇԱՆՊ

ԴԷՊԻ ԲԵԻԼԵՌ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ա.

ԲՈԼ ՕՄՊՈՍ ԿՂԶԻՆ

Հետեւեալ առաւոտ Նաւապետ Շէֆիլ, իր երկրորդին Մաք Ռիլոնի և ամբողջ Նաւատաներուն ու վարձուած մարդոց ընկերակցութեամբ, դէպի Վիկօրբ գնաց, չոգենաւին բեռներուն ցամաք փոխադրութեան հսկելու համար։

Սրբ Սէմսոնն ժէոլէթ իր հետ տարեալ Բոլ Մառկոիթան, Տօքթ. Հաուէր, Տանիէլ Ժաքսընը և փոքրիկ Գէորգը, ճամբայ ելաւ կղզին խորը չմտնելով գիտական զննութիւններ կատարելու։ Թէօռ Նէօվեան չունը առաջնորդի պաշտօնը կը կատարէր, ցատկռտելով ու ոստոստելով գիտական խանդով առջեւէն, մինչդեռ Մառկոիթա նօթատետրը ձեռքը բռնած տեսած ամէնէն փոքրիկ մանրամասնութիւնները իսկ կ'արձանագրէր հոն։

իրօք մինչեւ վերջը չեն հասկնար թէ ինչո՞ւ կը փափաքուի յարձակիլ Ճաքոնցիներուն և Ճաքոնցի բազմաթիւ գործակալներ տակառներով յայտագրեր ցրուեցին յորդորելու համար ռուս զինուորները որ անձնատուր ըլլան։

Մարէշալ Օյամա զօրավար Լինէվիչի իմացուց թէ Ռուս կարմիր Խաչի պաշտօնեաները ողջ առողջ են Մուքտէնի մէջ։ Ճաքոնցիներուն կողմէ առնոնց ջարդուելուն կամ նեղուելուն զրոյցները բոլորովին անհիմն են։

Դրամական նկատումներուն հետեւանօք Ռուս կառավարութիւնը հրաժարեցաւ սիպերիական գիծը կրկնելու ծրագիրէն։ Արդէն նորոգութեան համար հարկ պիտի ըլլայ չենութեան ծախքերուն մէկ հինգերորդը ծախսել։

Անցեալ Նոյեմ.ին ի զէն կոչուած 200,000 զօրքերուն 80,000ը միայն մինչեւ հիմա ռազմավայրը գացած են, մնացեալ 180,000ը այս միջոցիս երկաթուղին կը փոխադրէ Ծ. Արեւելք։ Այս պաճառաւ է որ 400,000 նոր զինուորներուն առաքումը կը յապաղի։

Բեթերպուրկի թերթերը խմբագրականներ կը գրեն Սմրզանտի (Կեդր. Ասիոյ) կառավարչին ա՛յն յայտարարութեան վրայ թէ ամէն ռուս հպատակ այդ կողմերը պէտք է զինուորական մարզանք կատարէ։ Բայց կարգ մը լրագիրներուն սովորական ոճն է Հընդկաստանի դէմ ռուսական շարժման մը նախաբանը նկատելու այս յայտարարութիւնը, որ ժողովրդականութիւն կրնայ գտնել Ռուսիոյ մէջ։ Ծ. Արեւելքի համար եռանդ յառաջ բերելու նպատակաւ։

Բուն ռազմավայրէն կանոնաւոր լուրերու պակասութիւն կայ։ Կ'ըսուի թէ ո՛վ որ կարող է կը փոթոյ դուրս ելնել Խարպինէն։ Ամուր գեղին աջ եզերքին վրայ Թուկուզներ երեւցած են, և այս պատճառաւ իրարանցում առաջ եկած է Պլակովէշչենսքի մէջ, որ Պայքալ լճին միւս կողմը ամէնէն բազմամարդ ռուսական քաղաքն է։ Որուն զինուորական կառավարիչը կամաւորներու գունդ մը կազմած է, ինչպէս կազմեց ակէց հինգ տարի առաջ, երբ միեւնոյն մարդիկը գործածուեցան չինացի հազարաւոր վաճառականներու դէմ։

Զրոյց կայ թէ զօրավար Նոկի Զինաց Թալլուութեամբ Մանկուրիոյ մէջէն կը քալէ Ցիցէհարի վրայ, ուր իրեն պիտի միանան բազմաթիւ Թունկուզներ, որոնք Ամուր գետին և երկաթուղիին միջեւ իրենց բազմապատիկ յեղուզակութիւններուն պատճառաւ անուն հանած են։

Ռուսիոյ համար ամէնէն ցաւալի կէտը ա՛յն է թէ բոլորովին աւարտած է իր բանակին պարէն ուտելիքը չենական աղբիւրներէն, որոնց վրայ ցարդ դրած էր իր յոյսը։

Մասնաւոր նամակներ բնաւ չեն խօսիր ռուս լրագիրներուն առած այն լուրին վրայ թէ զօրավար Լինէվիչ Խարպինի մէջ բազմաթիւ օգնական զօրքեր պիտի գտնէ։ Ձերբակալուած չինացի լրտեսներուն և ճաքոնցի սպաներուն վրայ գտնուած քարտէզները ցոյց կուտան թէ Մարէշալ Օեամա միացք դրած է յառաջ քալել։

Օեսայի 15րդ և 14րդ հեռեակ զօրաբաժիններուն սպայակոյտի կեդրոնատեղին ա՛յն օր խուռն բազմութիւն մը ելը դիմէ՝ տեղեկութիւն խնդրելու համար Ծ. Արեւելքի մէջ իրենց ազգականներուն և զաւակներուն կացութեան վրայ։ Պատերուն վրայ ազդարարութիւններ փակցուեցան պաշտօնապէս թէ այդ երկու զօրաբանակները միջոցած են և ցրուած են Մուքտէնի ճակատամարտին մէջ, և թէ սպաննուածներուն և վիրաւորներուն ցանկերը կարելի չէ ձեռք բերել մինչեւ որ բանակը վերակազմուի Խարպինի մէջ։

Վերջապէս չատ մը ապացոյցներ կան թէ Ճաքոնցիք կը պատրաստուին զօրավար Լինէվիչը դուրս քշել իր Թունկուզնի արդի դիրքէն։ Երբ Թիլինկէն ռուսական նահանջը սկսաւ, յայտարարուեցաւ թէ զօրավար Նոկի, որուն խարիսխը Մինմինթինկի մէջ էր, բաց ճամբայ մը ունի դէպի հիւսիս, Մանչուրիոյ ձիեռնային վաճառականութեան մեծ պղտոցային երկանքէն որ Մինմինթինկէն սկսելով կը յանգի Գօաիսն Սունկարի գետին վրայ։ Այս ճամբէն յառաջացող բանակ մը քիչ ընդդիմութեան պիտի հանդիպի Ռուսերուն կողմէ, որոնք աւելի դէպի արեւելք երկաթուղիին կառչած են, և սակէց զատ, այդ ճամբան առատ խոտեղէն ունենալու առաւելութիւնն ալ ունի։

Ռազմագիտական տեսակէտով այդ ճամբէն կողմնակի չարժում մը կ'ըսպառնայ Խարպինէն Սիպերիա տանող երկաթուղիին, և նոյն իսկ սպառնալիք մըն է Թունկուզնի և Խարպինի միջեւ հաղորդակցութեան։ Ամէն պարագայի մէջ այս ճամբուն վրայ Ճաքոնական բանակ մը կրնայ չատ աւելի արագութեամբ յառաջ երթալ քան ո՛սիոյ կարիքով դրամը պէտք է գործածուի թշնամին փճացնելու, քան թէ դանիկա հարատացնելու և նոր նաւատորմիղ մը գնելու կարող վիճակի մէջ դնելու զայն։ Ռուսիոյ համար կարելի պիտի ըլլայ նոր բանակ մը չարժման մէջ դնելու, առանց ըսելու նորահաւաք զինուորներուն թէ Ծ. Արեւելք պիտի ղրկուին։ Ակէց զատ Անգլիա, Ամերիկա, Ֆրանսա և Գերմանիա պիտի գործակցին եղեր Ճաքոնի պահանջումները յաջողուելու։ Եթէ այսպէս չըլլայ, հաշտութիւնը անպայման ժամանակով կը յետաձգուի։

Բայց Ճաքոնալ իր զօրաւոր առարկութիւնները ունի, ա՛յն ժամք որ եթէ Ռուսիայէն դրամ չառնէ, իր վարկը կը կոտրի, և պատերազմական մեծ պարագի մը տակ կը մնայ, նոր փոխառութիւններ չկրնար կնքել, ամբողջացնելու և կատարելագործելու համար իր նաւատորմիղը։ Ընդհակառակն Ռուսիա կրնայ ահագին նաւատորմիղ մը ստեղծել, որովհետեւ Ֆրանսա և Գերմանիա անսահման վարկ պիտի տան անոր, երբ մարտանաւերը այս երկիրներուն մէջ չինուին։ Ճաքոն նոր սահանգիք երկիրներէն չահ մը չունի, որովհետեւ եթէ Ռուսիա ծովու վրայ յաղթէ իրեն, այդ երկիրները չատ չուտով կը կորսնցնէ։ Ցայսմիկ է թէ Ռուսիա իր ներքին անտեսական կացութեան բերմամբն է որ հաշտութեան կը փափաքի, որպէս զի զինադադար մը կնքուի լոկ, և ինքը իր դիրքը զօրացնէ Ծ. Արեւելքի մէջ։

Ճաքոնի համար հիմա երկու ճամբայ կը մնայ, կ'ըսէ Տէյլի Թելեկրաֆի Թղթակիցը, կամ ա՛յն է որ Ռուսիա Ծ. Արեւելքի մէջ իր կողմպուտները բարեկամաբար պիտի բաժնէ Ճաքոնի հետ, և կա՛մ բոլորովին սերտ դաշնակցութեամբ մը պիտի միանա Անգլիոյ հետ, մէկեղեղ դիմադրելու համար Խաղաղականի մէջ Ռուսիոյ զօրացման և կեդր. Ասիոյ մէջ Ռուսիոյ Հնդկաստանի դէմ ոտնձգութիւններուն։

ՌՈՒՍԻՈՅ ԳԱՆՁԱՐԱՆԸ

Լոնտոնի մէջ օրուան խնդիր է Ռուսիոյ ելմտական նախարարին կողմէ Թայմզի ուղղուած այն հրաւէրը, թէ նախարարը պատրաստ է այդ թերթին կողմէ զրկուելիք մարդոց ցոյց տալ Ռուսիոյ պետական Պանքային պահեստի ոսկեդրամը, հակցնելու համար թէ Տիկին Իւմպէռի պատարկ մնաւելը չէ անկիա, ինչպէս գրած էր Թայմզի Բարեղեան Թղթակիցը։

Բեթերպուրկի Տէյլի Մէյլի Թղթակիցը անցեալ օր այցելեց ելմտական նախարարին, որ Իւմպէռանց դատարկ մնաւելին բացատրութենէն խիստ զմայլած մնացած է, և զգածուած չեչտով հետեւ եալը բաւ.— Շատ ուրախ պիտի ըլլամ որ օտար մասլոյ ներկայացուցիչները գան և իրենց աչքերովը տեսնեն պահեստի ոսկեդրամը»։ Գեսոյ նախարարը իր իսկ ձեռքով արձանագիր մը տուաւ Թղթակցին և Գանքային Տնօրէնին ուղղուած, և յայտարարեց.— «Պիտի տեսնէք որ Իւմմէռի մնաւուկ չկայ։ Ամէն օր հարիւր կուտամ պահեստի ոսկեդրամին քանակութիւնը։ Այսօրուան թիւը այքիս առնիս է։ Այսօր ունինք 888 (ութը հարիւր ութսունը ութը) միլիոն ռուպլ ոսկեդրամ։ Բաց ասա՝ Բարիզի մէջ և ուրիշ տեղեր 120 միլիոն աւանդ ունինք, հաշուգումա՝ մէկ միլիառ ռուպլ ոսկեդրամ։ Ակէց զատ 320 միլիոն ռուպլ ոսկեդրամ ալ ունինք արտասահմանի սեղանատներուն քով, մեր կարոտներուն վճարման յատկացուելու համար»։

Թղթակիցը հարցուց թէ Ռուսիոյ ելմտական կացութիւնը պիտի ազդէ՞ Պատերազմին չարունակութեան վրայ։ Նախարարը պատասխանեց ոգեւորիչ չեչտերով.— Խաղաղութիւնը կամ Պատերազմը Զարին կամքէն կախում ունի և ելմտական նախարարին իրատութեան սահմանին մէջ չի մտներ։ Եթէ իմ Սգոստատիս Վեհապետս ուզէ Պատերազմը չարունակել, Ռուսիոյ ելմտական կացութիւնը երբեք չի կրնար արգելք ըլլալ։ Ֆրանսական փոխառութեան վրայ բան մը չեմ կրնար ըսել, որովհետեւ բանակցութիւնները դեռ քանի մը չաբաթ պիտի տեւեն։ Հոս գտնուած Ֆրանսացի տեղատուորները իրենց տեղը դարձան գործը առկախ թողլով։ Այսու հանդերձ, վերջացուց նախարարը ուսերը թոթվելով. հիմա այդ խնդրոյն վրայ խօսելու յարմար ժամանակը չէ։»

ԺԻԼ ՎԷՐՆԻ ՄԱՀԸ

ԻՐ ԱՍՊԱՐԷԶԸ ԵՒ ԳՈՐԾԵՐԸ

ԴԻՏԱԿԱՆ ՎԷՊԵՐ

ՎԻՊԱԿԱՆ ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Ժիւլ Վէրնի ծնած էր Նանթի մէջ 1828 Փեբր. 8ին, բայց իր կեանքին մեծագոյն մասը անցուց Ամիանի մէջ։ Երեսուն և հինգ տարեկան էր երբ հրաշաւոր ըլլալ զինքը Հինգ Շաբաթ Օդապարիկով վէպը։ որով իր դիրքը ապահովուեցաւ։ Իբրեւ մատենագիր արկածախնդրական վէպերու։ Սկսեալ այդ ժամանակէն մինչեւ իր վերջին հիւանդութեան ժամանակը Ֆրանսացի մատենագրին աշխատութիւնը անդադրում չը և մէթոտիկ, և անվրէպ էր իր կարողութիւնը չահագրգռելու. նոյն իսկ իրեն կապելու ընթերցողները ընդարձակ շրջանակ մը։ Հարիւրէ աւելի հատորներ գրած է։

Ժիւլ Վէրնի սկզբնաւորութիւնը գրական չէր, և մինչեւ մէկ ատիճան ասիկա կրնայ հաշարուիլ պատճառ մը իր ա՛ն քան երկարժամանակեայ բեղնաւորութեան և նիւթ գտնելու հնանալի թարմութեան։ Կեանքը սկսաւ իբրեւ օրէնագիտական ուսանող մը Բարիզի մէջ, բայց օրինագիրքերը իր ճաշակին անյարմար գտաւ, և հետեւաբար ինքզինքը տուաւ թատերախաղերու գրութեան։ 1850ին ոտանաւոր կատակերգութիւն մը գրեց, խզուած Ցարդերը անուամբ։ Գեսոյ Պատարման տասնըմէկ օրերը, երեք արարքով կատակերգութիւն մը։ Աւոր յաջողեցին Ամերիկայի հօրեղբայրը և մէկ-երկու կատակերգակ գուսաներգութիւններ։ Բայց Հինգ Շաբաթ Օդապարիկովմէն յաջող թենչն մերվ, 1863ին, Ժիւլ Վէրն վերջնականապէս հրաժարեցաւ իր փառասիրութիւններէն իբրեւ թատերագիր, և իր սքանչելի կորովը ամբողջ յատկացուց վէպի արտադրութեան։

Իր գրութեան մէթոտներուն նկարագիրը կը կազմէին կանոնաւորութիւնը և ճարտարութիւնը։ Մաքի գիտնական դարձուածք մը և հնարողական զարմանալի կիրարկ բնդնաւոր կարողութիւն մը կը կենդանացնէին իր գրած նիւթերը։ Ամէն առաւօտ ժամը 5ին կ'ելնէր (Լ. Ե.), և օրուան աշխատութիւնը կը լմնցնէր հինգ կէս օրին։ Երկու գիրք կ'աւարտէր մէկ տարուան մէջ, և երբեմն ալ աւելին։ Հապճեպ և առատ գրական արտադրութեան այս օրերուն մէջ թէեւ սակաւ ըստ ինքեան զարմանալի չէ. բայց պէտք է դիտել որ Ժիւլ Վէրնի գործը կարդրդում բաներ չեն, և հակառակ արդի նորավէպերուն մեծ չափին, իր պատմած մէկ մի վէպը ինքնաթիպ գաղափարներով կը փայլէր։ Իր սովորութիւնն էր նախ յառաջիկայ վէպին յատակագիծը պատրաստել։ Գեսոյ մատիաւով ելը սկսէր իր այս ուրուագծին բուն գրութիւնը, լայն լուսանցք թողլով փոփոխութեանց եւ սրբագրութեանց համար։ Ան ընելէ վերջ, լրջօրէն գործի կը սկսէր նորէն գրելու իր ամբողջ վէպ՝ մելանով, և երբ ասոր սպագրուած փորձերը իրեն կը բերուէին, ա՛նչափ սրբագրութիւններ կ'ընէր որ երրորդ անգամ գրածի պէս կ'ըլլար, և գրաշարներուն խիստ մեծ նեղութիւն կը պատճառէր։

Բայց իր ա՛ն ինն ներմ հիացողներն անգամ չեն կրնար զինքը իբրեւ օճի մարդ ներկայացնել։ Արդարեւ, իր գործին ընութիւնն իսկ զինքը չէր չահագրգռեր գրագիտական կանոններուն, այլ իր չարագրութիւնը պարզ և յատակ իրեն պատմութիւն, և ինք գրագիտութիւնը կը նկատէր իբրեւ ուղի մը իր հնարողական առատ կարողութեան։ Այս դատատանը եղած է իրեն մասին նկատողութեան առնուելով իր բոլոր ճաշակները և կեանքի սովորութիւնները, և նաեւ իր իսկ խոստովանութեամբը։ Անիկա նիւթը կ'առնէր Նիւթին համար, ոչ թէ զարդարելով իր պատմութեան դրծածելու համար։ Ամիանի իր տունը խնդուած էր գիտական օրիքներով, ելեկտրական գործիքներով, նաւային մեքենաներով, եւ ամէն տեսակ մեքենաներով։ Տակաւին քանի մը ամիս առաջ իր աշխատանոցին մէկ պաստը կեցեալ հակայ քարտէսի մը ծանրութեան ներքեւ։ Այդ քարտէսին մէջ կ'երեւէին իր բոլոր հերոսներուն արկածախնդիր ուղեւորութիւնները. խըճամեալ գիծերով, որոնք ցոյց կուտային ճ՛ոյդ ա՛ն ճամբաները որոնցմէ անցած են անոնք իրենց զանազան երեւակայեալ թափառումներուն մէջ։

Ժիւլ Վէրնի ա՛ւանութիւնը բոլորովին վիպական եղած է, և ա՛ն քան երջանիկ իր արդիւնքին մէջ ո՛րքան վէպի ոճէ սէր։ Խոտացած էր կընքահայր ըլլալ իր մէկ բարեկամին, բայց մտազբաղութեան մէկ վայրկենին տոնցաւ և արտոյտութեան ժամը անցաւ, եւ ա՛ն ատեն միայն հասաւ հարին տունը, երբ արդէն հարսնեւորները եկեղեցի գացած էին։ Սակայն դիպուածով տունը գտաւ հարսին քոյրը։ որ, նոր այրիացած ըլլալով չէր կրցած սուգին համար իր քրոջ պսակին ներկայ ըլլալ։ Ժիւլ Վէրն մէկէն ի մէկ սիրահարեցաւ մանկամարդ այրիին, որ իրերու բնական ընթացքով մեծ վիպասանին կինը եղաւ։ Յաջողակ եւ բարեբաստիկ միութիւն մըն էր, եւ երբ, տարիներ վերջը, վիպասանը ժամանակի կուրութեամբ վարակո եղաւ, իր կինը հազուագիւտ տիպար մը եղաւ ճշմարիտ սիրոյ եւ աջակցութեան։

Ֆրանսայէ դուրս ամէնէն աւելի Անգլիոյ մէջ կը գնահատուէր Ժիւլ Վէրն, որ իր կարգին հրացող մըն էր Անգլիոյ եւ Անգլիացիին։ Խանդավառ ընթերցող մըն էր Սքոթի, Տիքընսի, Մարիաթի, Քուբբրի. և Բօպէրթ Լուիս Սթիվենսընի, բայց չկրցաւ կարդալ զանոնք իրենց բնագրին մէջ, քանի որ անգլերէն չէր գիտեր, այլ ֆրանսերէն թարգմանութիւններովը կը գոհանար։ Շատ կ'ուզեցէր Անգլիա, եւ Զօլայի նման կը հիանար Լոնտոնի գեղեցիկ գետին վրայ։ Ցաճախ յայտարարած է թէ իր ամէնէն երջանիկ օրերը Սկովտիոյ մէջ անցուցած է, ուր կը ճամբորդէր ոգեւորութեամբ Ուօլթըր Սքոթի վէպերուն տեսարաններուն վրայ, որոնցմէ մասնաւոր հաճոյք կը զգար։

Ժիւլ Վէրն հարն է արդի վէպին այն դպրոցին որ գիտութիւնը ժողովրդականացնելու աշխատեցաւ։ Մեքենային, օդապարիկին, ընդծովային և ելեկտրականութեան վէպը Ժիւլ Վէրնի գործը եղաւ, եւ անանկ ժամանակի մը մէջ երբ վէպը կը նշանակէր միմիայն թուրերու շաչիւնը զրահներուն վրայ, եւ մէյնգաթաեան գեղամոլիկ տեսարաններու եւ նկարչական պատկերներու ցուցադրութիւնը։ Մեքենականութեան վէպը մարդուն միտքէն չէը անցներ, երբ Ժիւլ Վէրն առաջ մեղի Ուղեւորութիւն դեպի երկրիս կեդրոնը, և Հինգ շաբաթ օդապարիկովը։ Այս ասպարէզին մէջ ուրիշներու կատարած գործն ալ նկատի առնելով, կը պարտաւորինք ըսել թէ Ժիւլ Վէրն ինքն էր ռահվիրան այդ վէպին, և ընդծովեան, անթել հեռագիրը, օդանաւը և նոյն իսկ հեռագիրը գտնուած չէին դեռ երբ Ժիւլ Վէրն առաջին անգամ աշխարհի առաջ իր այս գիտի տեսակէտով հրաչալի վէպերը, որոնք ցնծութիւն առթեցին աղայց չատ մը սերունդներու՝ քաղաքակիրթ աշխարհի ամէն մասերուն մէջ, և գտնուեցան չատ հայրեր, օրանք իրենց յուսալից զաւակներուն նուիրելով ֆրանսացի վարպետին վէպերը, իրենք ալ իրենց կարգին գիշերները լուսցուցին լափելով իրենց զաւակներուն սիրականին էջերը։ Ուսանողները կրնան հիմա կարդալ Ժիւլ Վէրնը թուրքերէն, արաբերէն հայերէն, ճարոներէն, ռուսերէն, յունարէն, և նոյն իսկ հընդկերէն մէջ։ Ժիւլ Վէրն կանչեց, և ջերմապէս պատասխանուեցաւ իրեն Իսլանտայէն սկսեալ մինչեւ Թասմանիա, Սան Ֆրանչիսքոյէն մինչեւ Հարաւային Ափրիկէ։

Բայց պէտք է խոստովանիլ թէ իր գործը, նոյն իսկ բնագիրին մէջ, չունի գրական ոճի յորդութիւն։ Սեթեւեթէ զուրկ է, և քանի նիւթը իր վէպերուն չաղերուն մէջ տղայական պարզութիւն մը և միամտութիւն մը ունի։ Ի ծնէ առասպելապատում մըն էր։ Սակայն ինք էապէս նոր միտքին ներկայացնող էր։ Երկու տարի առաջ հետեւեալը կ'ըսէր.—

«Չեմ կարծեր որ ասկէց յետոյ կամ հարիւր տարի եւքը նորավէպ կամ վէպ ըլլայ, գոնէ հատորով։ Անոնք անհրաժեշտ չեն, և նոյն իսկ հիմա անոնց արժանիքը և չահեկանութիւնը արագ արագ կ'իյնայ։ Աշխարհ իր օրթերթերուն պիտի դիմէ իբրեւ պատմական իլատակարաններ։ Խմբագիրները հիմակ վարժուած են օրուան դէպքերը ա՛նչափ լաւ զանուորել որ զանոնք կարդալը կը բաւէ ապագայ սերունդին տարու աւելի ճշմարիտ պատկեր մը քան պատմական կամ նրկարագրական նորավէպին ըրածը։ Իսկ հոգեբանական վէպին գործը արդէն իսկ դադրելու վրայ է։ Կեանքին բուն հոգեբանութիւնը իր օրուան լուրերուն մէջ է։ Եւ կը հաւատամ թէ քսայկան նորավէպը իր վերջին քայլին վրայ է։»

Բայց ան բաղ մարդը տակաւին հատորներով վէպ պիտի գրէր, եթէ քսան տարի ալ ապրէր, և եթէ չենք սխալիր, պիտի չանգրդուէր ամէն քաղաքակիրթ հանրութեան պատանեկութիւնը, ի՛նչ գլխու տէր ալ որ ըլլայ։ Եւ դարձեալ ողբալի պիտի ըլլար իր վախմանը ինչպէս այսօր. թէ՛ երիտասարդներուն և թէ ծերերուն համար, ուր գիրք կը տրուի և վէպ կը կարդացուի։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ԲԱՐԻԶ, 27 Մարտ.— Նիուլուանկէն կը հեռագրեն թէ Ճաքոնցիք Ռուսերուն եռեւէն հասեր են և թէ Հուքիշանի արեւելեան կողմը ճակատամարտ մը կատարուեր է, սակայն մանրամասնութիւն չկայ։

ԼՈՆՏՈՆ.— «Մէնդրել Նիւզ»ի Մանչուրիոյ Թղթակիցը կը հեռագրէ.— Ճաքոնցիք միշտ առաջ կը խաղան դէպի հիւսիս։ Հիմա 100 անգլիական մղոն հեռու կը գտնուին Մուքտէնէ դէպի հիւսիս։ Ասոնք սպասեցին Ռուսերը որ պարպեն Լիաոհոյի ամբողջ հովիտը։

—«Մէնդրել Նիւզ»ի կը հեռագրուի Թոյիւ թէ Ճաքոնցիք կարուորութիւն չեն ընծայեր հաշտութեան զրոյցներուն։ Ճաքոնի կառավարական շրջանակները բացարձակապէս և վերջնապէս որոշեցին դրամի և մարդու տեսակէտով ամենածանր զոհողութիւններ ընել Ճաքոնի կացութիւնը կատարելապէս ապահովելու և զայն միանգամընդմիշտ պաշտպանելու համար Ռուս վանգին դէմ։ Այս պայմաններուն մէջ, Ճաքոնի հանրային կարծիքը այն է որ հաշտութեան ժամը դեռ չէ եկած և թշնամութեանց դադարումը չատ մեծ ակար պիտի ըլլայ Ճաքոնի չահերուն։

ԲԵԹԵՐՍԳՈՒՐԳ.— Կը հերքուի թէ նաւատորմ տեղի ունեցած ըլլայ Ճաքոնական և ռուսական նաւատորմիներուն միջեւ։ Այս մասին ոչ է լուր չկայ։ Նոյնպէս կը հերքուի թէ Ծովակալ Ռոժեսթվենսքի խնդրած ըլլայ որ եռ կանչուի։

ԼՈՆՏՈՆ.— Ռիւդերի Թղթակիցը կը հեռագրէ թէ չատ հաւանական է որ Զօր. Լինեւիչ 130,000 զօրք միայն ունի իր հրամանին տակ։ Անդրոյ Մանչուրիոյ մէջ 220,000 ռուս զօրք կայ։

ԲԵԹԵՐՍԳՈՒՐԳ.— Սիբիրնեթայէ կը կը հեռագրուի Բեթերսպուրկի գրոծ.կալութեան.— Մեր հեռագրիչները ժողեցան Զաբիքֆ. քաղաքին, կամաւոր մը քաղաք մտաւ զայն գնելու համար։ Տեսաւ որ Ճաքոնցի հեռեւակազօրաց երկու ջոկատներ և երկու հեծելավաշտեր գրաւած են զայն։ Այսօր մեր բանակին ճակատը առջեւ տեսանք Թունկուզ աւազակախումբ մը, Ճաքոնցի սպաներու և ենթասպաներու հրամանին տակ։

ՍԱՆՏԱԲԱՆ, (Պորտօ կղզի).— Դերծովական Տէլլի հրամանին տակ գտնուող Ճաքոնական 4 յածանաւեր ամսոյս 18ին հասան Լապուան և յաջորդ օրը մեկնեցան։

ԼՈՆՏՈՆ.— Անգլիական թերթերուն կը հեռագրուի թէ Վլատիվոստոքի կայսրութիւնը ծանր է։ Ճաքոնցիք սաստիկ պաշարում մը ի գործ դրած են ծովու կողմէն։ Ցաճախ կողմէն ազատ հաղորդակցութիւն կայ։ Բնակիչներուն մեծ մասը մեկնեցաւ քաղաքէն։ Ուսուցիչի գինը կը սպէ. ածուխ չկայ։ Հաշտութեան վրայ եղած զրոյցները անհիմն են կատարելապէս։ Ոչ Ճաքոնի և ո՛չ ալ Ռուսիոյ կողմէ ոչ է դիմում եղած է։ Ընդհակառակը. պատերազմիկներու կողմէ եղած փոխառութիւնները ցոյց կուտան թէ պատերազմը մէկ տարի ալ պիտի չարունակուի։

ԲԱՐԻԶ.— Բեթերսպուրկէն կը հեռագրեն թէ Ռուսերը իրենց նահանջին մէջ օրը 11 քիլոմէթր աղեղ կը քալեն։ Իրազեկ շրջանակներու մէջ խիստ մտաւորուած ոչ է ճակատամարտ չի լսուացուիր։

—Արտաքին գործոց Նախարար Մ. Տէլքասէ, օտար դիւանագէտի մը հետ տեսակցած պահուն, յայտարարեց թէ Ֆրանսա չէ հրաւիրուած երկու պատերազմիկներուն միջեւ միջամտելու և սակայն առանց կողմէ այդ տեսակ հրաւէր մը եթէ ըլլայ, Ֆրանսա պիտի ընդունի եղած առաջարկը։

—Բեթերսպուրկէ կը հեռագրուի «Էնֆորմասիոն»ի թէ ռուս կառավարութիւնը վերջնապէս մէկդի թողց Բարիզի մէջ պատերազմական արտաքին փոխառութիւնը հրապարակ հանելու խնդիրը. հետեւաբար այս մասին սկսուած բանակցութիւնները խզուեցան։

ՊԵՐԼԻՆ.— «Գէրլիսնէր Թակէպլաթ» կը ծանուցանէ թէ Զրն 20 միլիոն թայէլի ինդանօթ հրացան և ռազմանիւթ ապատրեց գերման գործարանի մը։

ԲԱՐԻԶ.— Ֆրանսական կառավարութիւնը կը յայտարարէ թէ Վլատիվոստոքի կայսրը Մարոք այցելելը բնաւ չի փոխեր Ֆրանսայի ու Գերմանիոյ միջեւ գտնուած լաւ յարաբերութիւնները։

ՊԵՐԼԻՆ.— Դարոքի էմիրը զարմանալի չնորհակալութիւն յայտնեց Վիլհէլմ կայսրը այցելութեան համար։ Կ'ըսէ թէ մեծ պատիւ կը համարի այս այցելութիւնը։ և ցաւ կը յայտնէ որ չպիտի կրնայ անձամբ գալ Թանճէր, տեսակցելու համար Վիլհէլմ կայսրը հետ, այլ իր կողմէ պատուիրակութիւն մը կը զրկէ։

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԸ

Կրօնաւոր հասարակութեան կը յանձնարարենք «Գիրակ»ի Մատենաբանի Տօնական Օրերու Հայ Ս. Եկեղեցւոյ չանկան և օգտաւետ գրքակը, որ արժանի է ընթերցման։ Մասնաւորաբար ներկայ Մեծ Պահքի օրերուն։ կը գտնուի բոլոր գրավաճառներուն քով։ Կեդրոնատեղին է Մասիսաց Փաշա, Եէնի Զարչը, թիւ 206—29, Մարտիկեան Եղբայրներու վաճառատունը։ Գին՝ 5 դահեկան։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ ԿՏԱԿՆԵՐՈՒ ՇՈՒՐՋ

ՀՍԿԱՅ ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

44,000 օսմ. ոսկիի և կամ 1,000,000 ֆրանքի հակայ նուիրատուութիւնը զոր Եգիպտոսի հանգուցեալ Նախարարապետ Նուպար փաշայի որդին Վահան. Պողոս փաշա Նուպար առատաձեռնեց ճշմարտապէս նշանակելի երեւոյթ մըն է, որուն օրինակը գուցէ չէ տեսնուած երկար ժամանակէ ի վեր։

Ն. Վսեմութիւն Պողոս փաշա Նուպար, ինքն ալ արդէն գիտութեան նուիրուած, բարձրատիճան անձնաւորութիւն մը՝ փափաք կը յայտնէ այս տկար միջոցն ֆրանքով հիմնել Աւետարանական Արհեստաչիրական բարձրագոյն վարժարան մը, որուն պէտքը այնչափ զգալի է մեզ, Հայոց համար, իբրեւ վաճառական, արհեստաւոր և երկրագործ ժողովուրդ մը։

Ուրիշ անգամներ ալ թէեւ միւս ինդրոյ առարկայ եղած է առեւտրական վարժարանի մը անհրաժեշտ պէտքը, և նոյն իսկ այս անունով նուիրուած խոշոր գումարներու անուններ ալ արձագանգ գտած են թերթերու մէջ, և սակայն անոնք մնացած են իբրեւ վաղանցիկ լուր, առանց ոեւէ գործնական հետք մը ձգելու։ Պողոս փաշա, որուն մէկ խօսքն իսկ բաւական էր իր նուէրին իրականութիւնը հաստատելու, ուրեմն վաւերական գոյն մը տալու համար անոր՝ պարտաւորեցաւ կը հաղորդէ իր՝ որոշումը Դահիրէի Գազետ. Ժողովին, որուն առեւտրական դպրոցը երէկ հրատարակեցինք արդէն թերթիս մէջ։

Դրական այս հակայ նուիրատուութեան չափ ալ Պողոս փաշայի անձը արժէք ունի այս կրթական ձեռնարկին մէջ։ Ն. Վսեմութիւն բնական իր կրքոտով հիմնուելիք Աւետարանական դպրոցին վրայ ժամէն պիտի հսկէ, և երբ ըսենք թէ այս երկու ճիւղերուն մէջ ալ առաջնակարգ ուսումնական ձեռնհասութիւն մը կը դառնայ Հայ ազգ համար այս դպրոցը։

Ինչպէս կատարեալ ծանուցինք, Պողոս փաշա հնարած է նոր մեքենայ մը որ բոլորովին կը բարելաւէ բամբակի մշակութիւնը և քառապատիկ աւելի արդիւնաւորութիւն մը կ'ընծայէ հողին։ Պողոս փաշա, իբրեւ գիտնական միտք, ճարտարագիտական, երկրագործական և առեւտրական ամէն խնդիրներու խորը թափանցած է, երբեմն վարած է Եգիպտոսի Առեւտրական Նախարարի պաշտօնը, քանի մասնակցած է երկրագործական յանձնաժողովներու և վերջերս Եգիպտական կառավարութեան կողմէ պատուիրակ անուանուեցաւ Իտալիոյ թագաւորին նախագահութեամբ կազմուած Հռոմի միջազգային երկրագործական կաճառին։

Այս թուումները կ'ցնծանք, հասկցնելու համար թէ Պողոս փաշա իր տարրին մէջն է և Ն. Վսեմութեան հիմնելիք այս դպրոցը բնաւ չի կրնար բաղդատութեան մտցուիլ բարեյիշատակ աղա Սկրտիչ Սանասարեանի վարժարանին հետ։

Սանասարեան վարժարանն ալ արդարեւ 60,000 ոսկիի մօտ դրամագրոյթ մը կը ներկայացնէր թէեւ, բայց լիար անոր դուխը Պողոս փաշայի նման մէկը որ գիտնար նիւթապէս ու ուսումնապէս անտեսել իր առատաձեռնութեան արդիւնքը։

Տեսուչներու երբեակ քառակ խումբը, ցկեանս պաշտօնի գլուխ մը նալու անհեթեթ պայմանը և մրցակցութենէ զերծ ապրելու մեղկ անհոգութիւնը չլուսեցին Սանասարեան վարժարանը որ այսօր հակառակ իր հակայ դրամագլուխի՝ անձնական ճիգերով հիմնուած անդրամագուխ դպրոցներուն չափ իսկ արդիւնք տուած չունի։

Նուպարեան դպրոցը երբէք պիտի չկրնայ վիճակիլ Սանասարեանի կրօնական վիճակին։ Պողոս փաշա՝ Աւետար. և Արհեստագիտական վարժարանը վարելու համար պէտք չունի ասոր կամ անոր հրահանգին, ինքը բացարձակ տեղեկութիւն է այս մասին և իր կենդանութեանը բաղդ պիտի ունենայ վայելելու իր հիմնած բարեգործական ձեռնարկին կրթական օրդինքները։

Այս պայմանները նկատողութեան առնելով ճշմարիտ բաղդատութիւն մը կը սեպենք Ն. Վսեմութեան այս առատաձեռնութիւնը, համոզուած ըլլալով որ նիւթականին հետ ուսումնական վիճակն ալ ապահովուած է Նուպարեան վարժարանին։

* * *

Բարեգործական ձեռնարկներու նուիրուած հակայ գումարներու չարքով մը բոլորեցինք այս եզրեակը։

Նուպարեան միլիոնն ետք ոչ նուազ ուշագրաւ էր նաեւ Տիկին Քէլէկեանի 4000 ոսկին զոր վագի ըրաւ Տրիկին հիւանդանոցին, յարգելու համար իր հանգուցեալ ամուսնոյն յիշատակը։ Այս գումարով կալուածներ պիտի գնուին, որոնք ամենայն հաւանականութեամբ եթէ տարեկան 0/0ին 6էն հասոյթ մը բերեն, տարեկան 240 ոսկի զուտ եկամուտ մը պ'տի ապահովեն, որուն 1/3ը՝ 40 ոսկին Մաքրիգիւղի եկեղեցիին ու դպրոցին յատկացուելէ ետք, մնացեալ 200 ոսկին պիտի գայ լեցնել Հիւանդանոցի Դանայեան կարասը։

Շատեր կ'ըսեն թէ Հիւանդանոցը արդէն իր ելմտացոյցը ունէր և առանց այս երկու հարիւր ոսկիի տարեկան եկամուտին ալ կրնար իր գոյութիւնը ապահովել, մինչդեռ եթէ Քէլէկեան վագին 240 ոսկիի ամբողջ հասոյթովը բարձրագոյն վարժարաններու մէջ քանի մը սան պահուէր, աւելի նպաստակայարմար և արդիւնաւոր գործ մը պիտի ըլլար։

Այս տեսակ մտածողները իրաւունք ունին, բայց Տիկին Քէլէկեան ալ ոչ նուազ իրաւունք ունի իր առատաձեռնած գումարը յաւէտ անկորուստ պահելու համար առանց մոռ հասոյթի մը յատկացնէ և անով Որբանոցէն 4—5 սան պահէ բարձրագոյն վարժարաններու մէջ։ Թէպէտ երբեք յուսալի չէ որ հիւանդանոցին անտուկը ինկած դրամ մը անկէ դուրս ելնէ կրթական նպատակի մը յատկացուելու համար։

* * *

Հայ-հռոմէականաց Ս. Յակոբայ անկեւանոցին կտակուած 30000 անգլ. ոսկին ալ կարեւոր յայտնութիւն մըն է, որուն մանրամասնութիւնը երէկ հրատարակեցինք։ Կ. Պատրիարք Տ. Սապպաղեան Սրբազան քանիցս սրտցաւով յայտարարած էր թէ Հայ-հռոմէական հասարակութիւնը տաք սրտով չի վերաբերուիր Դպրոցին ու Եկեղեցիին, և թէ ձեռնհաս ու ունեւոր անձինք չատ քիչ անգամ կը խորհին բարեսպասակ հաստատութիւնները։

Ճէպէլ Լիպանի նախկին կառավարիչ հանգուցեալ Տավուտ փաշայի կտակած այս 30 000 ոսկին, զոր նոյն ինքն Սապպաղեան Սրբազան մէջտեղ հանած էր, կուգայ ցրականապէս ապացուցանել թէ մեր Հայ-հռոմէական ազգակիցներն ալ ոչ նուազ հոգածու են բարեգործական ձեռնարկներու։

Իրաւ, այս կտակին արդիւնքը թէև քիչ մը ուշ պիտի վայելէ Ս. Յակոբայ անկեւանոցը, բայց երբ անգամ մը առնոր տիրանայ, նուազագոյն հաշուով տարեկան 1000—1200 ոսկիի անխախտ եկամուտ մը պիտի ունենայ, ինչ որ խղճամիտ հոգաբարձութեան մը — ինչպէս է ներկայ հոգաբարձութիւնը — ձեռքին տակ սքանչելի միջոց մը պիտի ըլլայ այդ գթութեան յարկը պահանջուած նախանձելի կերպին բարձրացնելու։

Ուրախալի է որ առանց 30,000 ոսկիի տոկոսին սպասելու, հիմակուընէ իսկ գանուեր է բարեսիրա անձնաւորութիւն մը, որ ինչպէս երէկ գրեցինք, 6—7000 ոսկի տրամադրելի ըրած է այդ գթութեան յարկին մէկ հողին վրայ հաւատարիմ կալուածներ շինելու ի նպաստ նոյն հաստատութեան։

Այս գումարը եթէ նուէրի և կամ փոխատուութեան ձեւով ալ եղած ըլլայ բան մը չի կորսնցներ իր բարեսիրական նպատակէն, քանի որ այդ գումարը երկար առնէ ի վեր ամուլ կը մնար մինչդեռ Անկեւանոցը պրամական անձկութեան մէջ էր։

* * *

Այս բոլոր նուիրատուութիւնները ուրախութեամբ արձանագրելով, կը սպասենք անոնց գործադրութեանը որոնք բացարձակապէս ապահովուած են և յուսախաբ ըլլալու ոչ է երեւոյթ չեն ցուցներ առայժմ։

ԷՐՕՆ. ԺՈՂՈՎԸ երէկ գումարուեցաւ Պատրիարքարանի մէջ նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր և ատենապետութեամբ Տ. Գրիգորիս արք եպիսկ.ի։ Ներկայ էին Տ. Գաբրիէլ Սրբազան և Շահպազեան աւագ քահանան։

1. — Աղթամարայ Կաթ. Տեղ. պահ Տ. Յովսէփ եպիսկ. Խոսրեանեան կը յայտարարէր թէ միաբանական ընդհանուր ժողովով մը վերակազմած է վանքին Տուրքն Խորհուրդը։ Ժողովը հաստատեց այդ ընտրութիւնը։

2. — Եգիպտոսէն Տ. Մկրտիչ քհ. Զուլոսեան վարդապետական վեղար կրելու արտօնութիւն խնդրած էր։ Ժողովը արժան դատեց պատասխանել թէ քահանայութեամբ ալ կրնայ ծառայութիւն մատուցանել եկեղեցի։

3. — Արծկէյի (Վան) առաջն. փոխանորդ Տ. Մակար վրդ. Տէր Յովհաննէսեան տեղւոյն այցելու Տ. Արսէն քհ.ի պարտազանցութիւնները մի առ մի կը թուէր գրով մը։ Ժողովը հարկ համարեց Վանայ կրօն. Ժողովին նկատառմանս յանձնել այդ խնդիրը։

4. — Սամաթիոյ աւագերէց Տ. Յովհաննէս աւագ քհ. Թաղին եկեղեցիին իբրեւ օժանդակ քահանայ կը խնդրէր Տ. Կարապետ քհ. Օհանեանը։ Ժողովը յարմար տեսաւ Պուրսայի զբաղեալ քանի որ տեղւոյն Թաղ. Խորհուրդը ուզած էր զայն։

5. — Ազգ. Հիւանդանոցի 1906 տարւոյ օրացոյցի ձեռագրին քննութիւնը, Տ. Վահան Ծ. վրդ. Մինասեան աւարտած ըլլալով, արդիւնքը հաղորդած էր։ Ժողովը վաւերացուց։

6. — Պուրսայի Թաղ. Խորհուրդը Պատրիարքարանի յանձնարարութեան համեմատ տեղւոյն քահանայաց. Բրուղեցի Մկրտիչ Մխիթարեանի արժանեաց մասին լիուլի տեղեկութիւններ տուած էր։ Ժողովը հաւանելով անոր ձեռնադրութեանը, որոշեց յանձնարարել Թաղ. Խորհուրդին որ ճամբորդութեան համար պէտք եղած պաշտօնական ձեւակերպութիւնները կատարելով Պոլիս ղրկէ։

Ժողովը ասանդէ զատ զբաղեցաւ մէկ քանի ուրիշ խնդիրներով։

ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ Թաղ. Խորհուրդը երէկ խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ դաշնակահար Խորասանճեան էֆ.ի հետ ի նպաստ Թաղին աղքատներուն նուագահանդէսի մը կազմակերպութեան համար պէտք եղած կարեւոր տեղեկութիւններ քաղելով պարտ ու պատգամը անօրինելու համար։

ԲԱԼՈՒԻ առաջն. տեղապահ Տ. Կորիւն վրդ. Նալեան կը պատրաստուի Մարտ 24ին ճամբայ ելնել մայրաքաղաքս գալու համար։

ՍԵՐԱՍՏԻՈՅ առաջն. փոխանորդ Տ. Սահակ վրդ. Օտապաշեան իր հրաժարականը ղրկած է Պատրիարքարան և խնդրած է որ հրամայուի իրեն Արմաշ մեկնելու։ Ս. Պատրիարք Հայրը մերժեց Տ. Սահակ վրդ.ի հրաժարականը։ Տ. Սահակ վրդ. իր երեք տարուան պաշտօնավարութեան տեղեկագիրը ղրկած է Պատրիարքարան։

Տ. ԱՂԱՆ վրդպ. Համամեան, խնդրած ըլլալով Պատրիարքարանէ որ Պոլիս գալու հրաման տրուի իրեն, Պատրիարքարանը արտօնեց։

ՍԿԻՒԴԱՐ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհրդոյ անդամներէն Մագուտ Նաղէան և Յարութիւն Սլիմբասմազեան էֆէնտիները, երէկ Պատրիարքարան գալով Ս. Պատրիարք Հայրը Մկիւսարի Ս. Խաչ եկեղեցին քարոզելու հրաւիրեցին։ Ն. Սրբազնութիւնը ընդունեց։

ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ դպրոցները, տեղւոյն դպրաց դասին նոր անօրէն Խորհրդոյ անդամոց ընտրութիւնը տեղեկագրած ըլլալով, Ս. Պատրիարք Հայրը վաւերացուց։

ՏՆԵՏԻԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ երէկ Ս. Պատրիարք Հօր մասոյց Սկիւտարի Թաղերուն եկեղեցական և կրթական միացման խնդրոյն վերաբերեալ տեղեկագիր մը, որուն մէջ ամփոփուած են իր կատարած քննութիւններուն արդիւնքն և տեսութիւնները։ Տնտես. Խորհուրդը կ'առաջարկէ Բուղկուսնեանքի և Ս. Կարապետի եկեղեցիներուն միաբանական գործակցութիւնները ալ միացնել և յանձնել 12 անդամէ բաղկացեալ Թաղ. Խորհուրդի մը, կեդրոնն ըլլալով Ս. Խաչի եկեղեցին, ինչպէս եղած է Բերայի մէջ, և Թաղ. Խորհրդոյ անդամներուն միջեւ բաժնել իւրաքանչիւր եկեղեցիի ներքին մատակարարութիւնը։ Բայց կ'ըսուի թէ Ս. Պատրիարք Հայրը բանաւոր չի գտներ Տնտես. Խորհրդոյ այս առաջարկը, որու մասին բերանացի խօսուած էր արդէն Ն. Սրբազնութեան։

ՄԱՔՐԻԳԻՒՂի եկեղեցիին Դպրաց Դասու անդամներէն Յովհաննէս էֆ. Ասոդիկ Սէրքեան Մանզամեի Ուրբաթ օրուան թիւին Պատրիարքարանի լրոց բաժնին մէջ պատմուած իրողութեան ակնարկելով կ'ըսէ թէ փոխ դպրապետը արարողութեան վիճոցին ժողովուրդեան առջեւ անուանարկած է զինքը և երբ ցեսա ուսումնական եկեղեցւոյ ինք բացատրութիւն ուզած է այս վարմունքին համար, փոխ դպրապետը ուզեր է սպասկել զինք, բայց հարուածը միջամտող քահանան, այսինքն փոխ-աւագերէցը ճակատած է։ Փոխ-դպրապետը ուզեր է աթոռ մը նետել, բայց արգիլուեր է և ներկայ պաշտօնէից միջամտութեամբ խնդիրը փակուեր է։ Հետեւաբար ո՛և է պատասխանատուութիւն չի ծանրանար իր վրայ։

ՍՏԱՆԱՅԼԻՆ կը գրեն թէ տեղւոյն Ս. Աստուածածին և Ս. Ստեփաննոս եկեղեցիներու մէջ կարգացուած է Վիճակին Նորընծայ Առաջնորդ Տ. Մուշեղ Ծ. Վ.ին պաշտօնը հաստատող Կաթուղիկոսական կոնդակը։ Տ. Մուշեղ Ծ. Վ. Տնտեսական Խորհուրդ մը կազմած է որուն առենապետ ընտրուած է Զաքարիա էֆ. Պզտիկեան, գանձապետ Գրիգոր էֆ. Գէորգեան, առենադպիր Ռուբէն էֆ. Պուլատեան, իսկ անդամ ընտրուած են Տեարք՝ Յարութիւն Ներսէսեան, Պօղոս Եղիազան, Մարգիս Պագալեան և Թորգոմ Նէճարեան։ Տ. Մուշեղ Ծ. Վ. տեղւոյն քաջոր քահանաներուն յանձնած է մէկ մէկ կարեւոր կանոնագիրներ իրենց նուիրական պարտականութիւնները յիշեցնող։ Այս կանոնագիրն մէկ մէկ օրինակն ալ պիտի դրկէ իր առաջնորդութեան իրաւասութեան տակ գտնուող բոլոր քահանաներուն։

Ս. Առաջնորդը Մարտ 7ին առաջին անգամ ըլլալով սկսած է անդամակցիլ տեղւոյն Խարէի ժողովին։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱԿԱՆ կարգադրութեամբ, Տ. Մովսէս քահանայ Տէր Մովսէսեան, որ Գոնիայի առաջնորդութեան պատկանող վիճակները այցելութեան ելած էր, փետրվար 22ին Պօլիս հասած է և տեղւոյն մէջ կարգադրած է կարգ մը եկեղեցական եւ կրթական խնդիրներ։ Տեղւոյն Թաղ. Խորհուրդը որ ինչ ինչ պատճառներով հրաժարած էր, Տ. Մովսէս քահանայի և տեղացիներուն խնդրանքին վրայ վերատնած է իր պաշտօնը դարձեալ Խորհրդոյ պակասել մէկ անդամին տեղ պաշտօնի կոչելով Միսաք էֆ. Սօղանեէմէղեանը։ Տ. Մովսէս քահանայ մի առ մի քննելով եկեղեցիին պատկանող կալուածները, գոյքերը և եկեղեցական զգեստներն ու անօթները արձանագրեց յատուկ տետրի մը մէջ և յանձնեց Թաղ. Խորհուրդին, յանձնարարելով միանգամայն որ մօտակայ ատենական օրերուն գէթ առաջամայ քահանայ մը ճարեն, մինչեւ ընտրեալ քահանայացուին ձեռնադրութիւնը։

ԻԶՄԻՐի մեր թղթակիցը կը գրէ Մարտ 7 թիւով.— Ամսոյս սկիզբները Գասապայի Ս. Աստուածածին եկեղեցիին ծերունազարդ քահանան Տ. Աբրահամ 70 տարեկանի մօտ կը վախճանի։ Տեղին Թաղ. Խորհուրդը հեռագրաւ Մաղնիսայէն քահանայ մը կը կանչէ թաղման արարողութիւնները երկու քահանաներու մասնակցութեամբ կատարել տալու համար։ Հետեւեալ օրը երկու քահանաներու մասնակցութեամբ և իներկայութեան մեծ բազմութեան մը կը կատարուին օծման և յուղարկաւորութեան արարողութիւնները, ու հանգուցեալին մարմինը կ'ամփոփուի եկեղեցւոյն շրջաբակին մէջ, իր կենդանութեանը օրով այնպէս բաղձացած ըլլալուն համար։ Նոյն իրիկունը Թաղ. Խրհ ուրդը կը կնքէ հանգուցեալին սենեակը և երկու օր ետքը իներկայութեան տեղւոյն քահանային և Խորհրդոյ անդամներուն, զմտուած սենեակը կը բանան ու հանգուցեալ քահանային ինչքերը կը ցուցակագրեն, որոնք եկեղեցիին նուիրած էր Տ. Աբրահամ իր կենդանութենէն, սակայն ներկայները երբ սնտուկին կը մօտենան զարմանքով կը տեսնեն թէ կղպանքը խորտակուած է և մէջը գտնուած առարկաները խառնշտկուած։ Անմիջապէս սնտուկը կը պարպուի ու կը սկսին Տէր Հօր կապակը և պատրաստ դրամները փնտռել, որոնք թռած էին։ Թաղ. Խորհուրդը անմիջապէս քննութեան կը ձեռնարկէ ու իր մօտ կը կանչէ այն պատուաւոր ազգայիները որոց հանգուցեալ քահանան իր վախճանումէն երկու օր առաջ ըսեր էր թէ իր կընդպուած սնտուկին մէջ — որուն բանալին ալ ցոյց տուեր է՝ իր վիճէն կախած — ունի 85 ոսկիի մօտ պատրաստ դրամ, 3 հատ արժէքաւոր մուրակ և կտակ մէն ալ, որուն մէջ նշանակուած է այն անձը որուն քով պահ դրած էր բաւական կարեւոր գումար մը որոնք եկեղեցիին ոչ վարժարաններուն պիտի յատկացուին։ Այս անձերը ներկայանալով Թաղ. Խորհուրդին կը պատմեն Տ. Աբրահամի վերոյիշեալ խօսքերը և կը հաստատեն թէ հանգուցեալը թէ՝ կապակ և թէ դրամ ունէր։ Եղելութիւնը անմիջապէս իմաց տրուած է Ս. Առաջնորդին պարտաւ պաշտօնը անօրինելու համար։

ԱԶԻ. ՀԻԻԱՆԴԱՆՈՅ. — Հոգաբարձութիւնս չնորհակալութեամբ կը ծանուցանէ թէ Նիւ Եորք հասատաեալ Յովհաննէս էֆ. Թավշանճեան իր աղջկան Արտէմիսի մկրտութեան առթիւ բարեհաճած է նուիրել Հիւանդանոցին տասը օսմ. ոսկի։

— Եգիպտոս հանգուցեալ Պօղոս էֆ. Մարգարեանի յուղարկաւորութեան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 9է զրչ. նուիրած է Հիւանդանոցին Սիմոն էֆ. Աւանեան ի Դաֆրէ-էլ-Շէյխ Եգիպտոս։

ՓՈՐՁԱՌՈՒ և վարժ լուսարար մը կը փափաքի լուսարարութեան պաշտօն ստանձնել Պոլսոյ Արուարձաններուն ո՛և է եկեղեցւոյ մէջ։ Դիմել Խրագրատուն։ 1—10

Երէկ, ժամը 4ու կէսին, Սկիւտարի Ս. Խաչ եկեղեցիին մէջ տեղի ունեցաւ գեղագործ Յովհաննէս էֆ. Քէրէսճեանի յուղարկաւորութիւնը նախագահութեամբ Տ. Մկրտիչ արքեպս. Վեհապետեանի, որուն շուրջը կը դասուէին Ենի-Մահալլէի և Գուզկունճուքի եկեղեցեաց Քարոզիչները և բազմաթիւ քահանաներ։ Մաղկեպսակ ղրկած էին Ս. Խաչ եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը, Աղքատախնամը և Ս. Խաչի ու Ս. Կարապետի Թաղերուն Կրթական Մասնախմբերը։ Յուղարկաւորներուն մէջ կ'երեւէին առեւտրական, սեղանաւորական, բժշկական և դեղագործական դասերու բազմաթիւ ներկայացուցիչներ։ Տ. Մկրտիչ արքեպիսկ. իր դամբանականին մէջ թուեց հանգուցեալին ծառայութիւնները իբրեւ առանձնապատ Սկիւտարի Աղքատախնամին, որուն համար այնքան հոգածութիւն և աշխատութիւն ցոյց տուած էր տարիներով։ Կեղծաւորը և դագաղին ծոպերը բռնած էին թաղեցի պատուաւոր անձնաւորութիւններ։ Յուղարկաւորները իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին Ս. Խաչի Թաղ. Խորհրդոյ անդամ Սիմոն էֆ. Մազլումեանի և հանգուցեալին միւս պարագաներուն։

Քէրէսճեանն ընտանիքը իր խորին չնորհակալութիւնը կը յայտնէ ամէն անոնց, որոնք հաճեցան ներկայ գտնուիլ հանգուցեալ Յովհաննէս էֆ. Քէրէսճեանի յուղարկաւորութեան և իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին այս սխուր առթիւ։

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ

BOURSE DE PARIS

28 Մարտ 1905

Ֆրանս. 3% Français	99 70
Թրքի (Tab. Turcs)	368 —
Օսմ. Միացեալ (B. Ny. Unif.)	89 07
Տրկերթուղի (Lots Turcs)	134 50
Ենգ. Սթթ. (Banque Ott.)	605 —
Թրանսվաալ (Transvaal)	98 —

ՐԷՍՄԻ

ԹԷՎՖԻՀԱԹ

Քիւրք միւթէսարիֆը աթուիէթլու Մուսթաֆա պէյ էֆէնտի հաղրէթլէրին ժամանումը իդիէթլու Մազհար պէյէ ռիւթպէի սանիւէ սընդիֆը սանիսի թէվզիհի պույրուլմուշ ատը։

ՆԵՐՔԻՆ

ԹՈՒՐԲԻԱ ԵՒ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ. — Յունաստանի Եորկիոս թագաւորը պատուաւորեցնելու նուիրեց Օսմ. պաշտօնատարներու։ Ահաւասիկ պատուանշան ստացողներու ցանկը.— Ս. Քըրէկիչի Ա. կարգը՝ Մաքսային նախարար Հասան Ռէշմի փաշայի որ նախագահած էր Թուրքահելլէն առեւտրական պայմանագրին յանձնաժողովին և Խարիճիէի խորհրդական Նաում փաշայի։

Ս. Փրկիչի Բ. կարգը՝ Խարիճիէի աւագ քարտուղար Նուրի պէյի, Բ. Դրան իրաւագէտ-խորհրդական Հաքքի պէյի, Կայս. Դիւանին Ա. Թարգման օգնական Իզզէթ պէյի, Խարիճիէի Թուրքերէն Թղթակցութեանց անօրէն Մրէնիր պէյի և առեւտրական դիւանի անօրէն Նիքոլաքի Սկուրիաս էֆ.ի։

Սրբոյդ կարգը՝ Խարիճիէի օտար Թղթակցութեանց դիւանի անօրէն Հասան պէյի, Թարգման-քարտուղար Սաամէթին պէյի, Բ. Դրան օրէնսգէտ-խորհրդականներու դիւանին դերանօրէն Հրանտ պէյ Ապրօի և Խարիճիէի թարգմաններու դիւանին դերանօրէն Ակնահ Ա. Մազհար պէյերու։

Զորրորդ կարգը՝ Խարիճիէի օտար Թղթակցութեանց դերանօրէն Ռշլան Հիքմէթ պէյի, նոյն դիւանին անդամ Տիգրան էֆ. Տէմիրճեանի և Սարթինաչի պէյի, Բ. Դրան իրաւագէտ խորհրդականներու օգնական Պօղոս էֆ. Քէրէսթէճեանի և Ազիզ Տավուտ պէյի և Գրիւսէլի Օսմ. դեսպանատան քարտուղար Տիրան պէյ Նորատունկեանի։

Հինգերորդ կարգը՝ Խարիճիէի Թղթակցութեանց դիւանին անդամ Ճէմիլ պէյի և Սբիրօ էֆ.ի, Բ. Դրան իրաւագէտ խորհրդականներու սենեակին պաշտօնաթուղթերու դերանօրէն Իհսան պէյի և Մաքսային վերատեսչութեան Մանիֆէսթներու դիւանին անօրէն Տէվլէթ էֆ.ի։

ԱՐՄՏԻՒՆԵՐԸ.—Կայս. Իրատէի մը համաձայն երկաթուղիով ղրկուած արմտիքներուն ենթարկուած կարգ մը ծանր ծախքերը պիտի զեղչուին, որպէս զի տեղական ապրանքները կարենան մրցիլ օտար ապրանքներուն հետ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Խիվ Ապպաս Հիլմի փաշա ժառդիր է այս ամառ ներկայանալու Շուէս-Նորվէկիոյ գահաժառանգ Ատոլֆ իշխանին մասնութեան։ Անգլիոյ թագաւորին եղբօրորդկան Քոնոթի Մարկարիթա իշխանուհին հետ։

—Պոլսոյ փաշա Նուպար ծրագիր մը պատրաստած էր Մաթարիէի երկաթուղին ելեկտրականութեամբ բանեցնելու, այս ելեկտրաշարժ երկաթուղին մինչեւ Անապատ երկարելու համար և ուրիշ գիծ մը չինելու Մանսուրայէ և Մէնա-հասրէ մինչեւ Բուրգերը։ Եգիպտական կառավարութիւնը վաւերացուց այս ծրագիրը։

— Եգիպտոսի Կայս. բարձր պատուիրակ կոչի Մուխթար փաշա ապրիլի 6ը Մուխթար փաշա ապրիլի Եւրոպա պիտի մեկնի։

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ. — Բարիզէն կը հեռագրեն թէ Նախագահ Լուպէ պաշտօնապէս հրաւիրեց Պուլկարիոյ Ֆերդինանտ իշխանը Բարիզ երթալ։ Իշխանը ընդունեց այս հրաւէրը և այս Յունիսին պիտի երթայ Բարիզ։

ՁՈՐԴՈՍԿԻՆԵՐԸ. — Ցարդ զարդոսկիները կը ծախուէին Պոլսոյ Ապահով լեթեան Սնտուկին կողմէ։ Ասկէց ետք, որոշուեցաւ որ Օսմ. Պանքան և անոր գաւառային մասնաճիւղերն ալ ծախեն զարդոսկիներ, 100 զրչ.ին 30 փր. վարձք առնելով։

ԲԸԹԻ-ՇԱՆԻ ԹԱՏՐՈՆԸ. — Բէրա, Բըթի Շանի ամառնային թատրոնը նորէն կը լինուի և աշխատութիւնները կը փութացուն։ Նախկինէն չատ ընդարձակ պիտի ըլլայ։ Նոր թատրոնին Բըթի-Շանի փողոցը նայող կողմին տակ խանութներ պիտի չինուին։

ԲՐԹՏԻ ԼԻՕՆԷԻ բաժնեէրերու ընդ. ժողովը գումարուեցաւ ամսոյս 11ին Լիոնի մէջ և որոշեց տնցեալ 1904 տարուան համար 50 ֆր.ի չանոթաժին տալ։

ՄՆԱԿԵԱՆ թատերախումբը Սամսոն գացած էր ներկայացումներու համար։ Իր դերասանուհիներէն Տիկին Հէքիմեան, Տիկ. Քէսաբ, Զաքիրատճեան և Սանճագճեան էֆ.ները Պոլիս դարձան։

ՀՐԴԵՀ. — Ռատոսթոյէ կը գրեն թէ քաղաքէն քիչ հեռու, Միմիքօ էֆէնտի Քանսթանթինիսի չգեղարժ աղօրիքէն մարտ 13ին հրդեհ ծագելով ապրեցան թէ՝ աղօրիքը և թէ յարակից ցրենի և հանքածուխի մթերանոցները իրենց մէջիններով։ Աղօրիքը և մեքենաները ապահովագրուած էին։

ԳՈՂԵՐ մտելով առջի գիշեր Բերա, Թաքսիմ, փերեզակ Յակոբ ազայի խանութը, բուսական մը ապրանքներ տարած են։

ՓԼՈՒԶՈՒՄ. — Պոլիս, Սիւնպիւլի խանին մէջ Եուտա անուն Թղթավաճառի մը վարձած երկու քարուկիր խանութները յանկարծ փլան։ Մարդու կորուստ չկայ։

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Երէկ գիշեր ուշ ատեն Հեռագրական Գործակալութեանց կողմէ մեզ հաղորդուած են հետեւեալ հեռագիրները. —

ԲԱՐԻԶ, 28 մարտ. — Բեթերսպուրկէ կը հեռագրեն թէ զօր. Գոթինոֆ ընդհ. հրամատար անուանուած է ռուսական Բ. զօրաբանակին, զօր. Կրիբոյնպէրկի տեղ։

— Բեթերսպուրկէ կը հեռագրեն ռուս կառավարութիւնը պաշտօնապէս կը հերքէ այն զրոյցը թէ նախարարաց խորհուրդը՝ հաշտութեան եզրակացութեան մասին բանակցութիւններու ծառայող առաջարկներ քննած ըլլայ։

— Խարպինէն կը հեռագրեն թէ Ճանոյզ տեղի կ'ունենայ յաջորդաբար։ Ճաքռնցիք չեն տեղներ ռուս բանակին վերջապահները։ Ռուսական երեք բանակները կը վերակազմուին և կը ժողովուին Քեանչուչենկի հարաւակողմը։

— Վիեննայէն քաշուած հեռագիր մը կը հաստատէ թէ Պուլկարիոյ իշխանը մօտերս պիտի այցելէ Բարիզ։ Մ. Լուպէի։

ԱԿԱՄԱՆ

ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԱՅԻՆ

15,28 Մարտ 1905

ՕՍՄ. ՄԻԱՑԵԱԼ

Երէկ իրիկուն գոցուելուս	96.27
Այսինքն բարձր գինը	96.30
» ցած գինը	96.24

ՐՈՒՄԷԼԻՈՅ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երէկ իրիկուն գոցուելուս ֆր.	132.25
Երէկուան բարձր գինը	132.50
» ցած »	132 12
Ֆրէյեր Յանսէյ էֆիրիէն Ա	309.
» » » Բ	269.—
Ֆարոսի	31.
Գանք Նաս. Երէս.	127.—
Թրանսվալի Բանքնոթուղթ	7.20
Բէյրութի պարտաթուղթ Ֆրանք	385.—
Անեռալ. Երկ. բանքնոթ. Ա.ի	12 02
Օսմ. Ապահովագր. Ընկ. Լ. 0. է	22

Արեւելեան Կեանքը

Մեսոպ Հրապարակը

"ԳրվերՃբՔ,,ի տեսակները եւ Պանդրմայի արօտավայրերը

«ԻՐԿԱԶ» ԵՒ «ԶԻԿԱՆ»

Սկիւտարի Աղքատախնամին մօտ հայթայթիլ կարապետ էֆ. Պէչիրեան որ մասնաճառութեան բազմակնիքներուն ուսումնասիրած է ամէն կերպով, մեր ինդրանքին վրայ խոստացած է Մանզուլմի Առեւտրական Բաժին մէջ հետզհետէ ընդարձակ տեղեկութիւններ ալ մի մի ամէն տեսակներուն, նաև միս գնելու եղանակներուն և սպանդանոցներուն վրայ։

Այս անգամ կը հրապարակենք հետեւեալ շահեկան տեղեկութիւնները զորս քաղած ենք իրմէ։

Ոչխարի միսերուն մէջ առաջինն է գըվերՃբՔը, որուն բուրդը ճերմակ, չիկորակ (պոզ), սեւ ու մուրթ շագանակագոյն կ'ըլլայ։

ԳըվերՃբՔը քանի մը տեսակներու կը բաժնուի։

Առաջին տեսակը նշանաւոր է իր մարմնի համեղութեամբը և կուգայ Տօպրուճայի (Թալկորիա) Դառնապատ գաւառէն։

Դառնապատի միսը... գառնապիսի պէս պինդ և ոսկուն կ'ըլլայ և շատ յարգի է։

Երկրորդ տեսակը կուգայ Զաղրայէն, որուն բուրդը ճերմակ է, միսը համեղ և ձուանքը ալորուած (պուրմա)։

Տօպրուճայի և Զաղրայի այս գըվերՃբՔները առաջնակարգ են։

Յետոյ կուգայ ալպանական «գըվերՃբՔ»ը, որուն միսն ալ համեղ է, բայց առաջիններուն չի հասնիր։

Ասկէ վերջը կուգայ «Դարագաչան»ի տեսակը, որ Սելանիկէն, Սէրէզէն ևն. կը բերուի։ Այս ոչխարը բուծանողները կը պատկանին սլաւ ցեղի մը, որուն անունը Դարագաչան է և ոչխարն ալ այդ անունով կը ճանչցուի։ Դարագաչանները մեծ մասամբ սեր սեւ կամ գիլ սեւ են, թէև ճերմակներ և շագանակագոյններ ալ կը գտնուին։

Ե. կարգը կուգայ «քարաեաքա» կոչուած ոչխարը որ Սամսունէն, Ֆոթասայէն, Գաֆրայէն կը բերուի և «գըվերՃբՔ» անուան տակ կը ծախուի։ Քարաեաքան և բա'ւն «գըվերՃբՔ»ը իրարմէ զանազանելու համար որանքներուն և ագիին (պոյին) մազերը նկատի առնելու է։ Քարաեաքային բուրդը կարճր կ'ըլլայ բաղդատմամբ միւսին որ բամբակի պէս կակուղ է։ Նաև ագին ալ «գըվերՃբՔ»ին ագիէն լայն կ'ըլլայ։

Քարաեաքաներն ալ երկու տեսակի կը բաժնուին. 1. Դաշտայինները, որոնց ագին լայն կ'ըլլայ և 2. Իրկազ կոչուածները որոնք նեղ պոչ ունին և քարաեաքային լուսագոյն տեսակը կը կազմեն։ Քարաեաքան ամէն տեղ չի գար Պոլիս։ Նայմ.էն կ'սկսի և մինչեւ Փետր.ի վերջը կ'սպառի։

Եայ նաեւ սպանեալը որ երբեմն Ռուսիայէն կուգար և գըվերՃբՔ անուան տակ կը ծախուէր խարդախօրէն։ Արուներուն ագին ճիշտ գըվերՃբՔի ագիին կը նմանի, բայց էգերուինը կրատուած է։ —Ասոր պատճառը սա է որ Ռուսիոյ մէջ այս ոչխարէն անեցողները չատ են և որուն էգէն զանազանելու համար այս միջոցը գտած են։ Իսկ արուները բոլորովին որձատ (ամորձիքնին հանուած) կ'ըլլան, որպէս զի օտար երկիր արտածուած ատեն անոնց սերմը չարտածուի։ Այս ոչխարին բուրդը չատ յարգի է և անով կը պատրաստուի Լուի կոչուած քնարի և հրուշակաւոր կերպասը։ Ռուս կառավարութիւնը միայն սրճատներուն արտածումը կը թոյլատրէ։

Զիկան կոչուած ոչխարներն ալ Ռուսիայէ կուգան և դարձեալ գըվերՃբՔ անուան տակ կը ծախուին Պոլսոյ մէջ։ Այս տեսակը սպանեալէն աղէկ է և ԳրվերՃբՔէն ետքը կուգայ։ Արդէն երեւոյթով ալ շատ կը նմանի անոր։

Հիմակ այս երկու տեսակները, ձիկան և սպանեալ, չեն գար Ռուսիայէ երկու պատճառով.— Նախ որ ռուս դիւղացին վարժուած է Թղթադրամ բռալիով (մէկ Թուղթը 12 դրչ.) միայն ծախել իր ոչխարը և ուրիշ դերամ չի ճանչնար, և օրվեհետեւ հիմա Թղթադրամ բռալիին արժէքը բարձր է, հետեւարար այս ոչխարը վաճառականութեան չի յարմարիր։ Գիւղացին առաջ 3-3½ Թուղթի կը ծախէր մէկ ոչխարը և հիմակ ալ այնպէս կ'ուզէ։ Զգալուն երկրորդ պատճառն ալ սա է որ այս ոչխարները ձմեռ ատեն վատայ և ազազուն կ'ըլլան, որով ըստպառումը սակաւ է։

Հիմա Պոլսոյ հրապարակին վրայ գըվերՃբՔը անուան տակ ծախուած ոչխարները, թէ' արու և թէ մաքի (մարեա կամ էգ), կը բերուին Պանարմայէ և Իզմիրի ներսերէն, ինչպէս Այաշն, ևն.։

Պանարմայի արօտավայրերը առաջնակարգ են, որովհետեւ ձմեռը բարեխառն կ'ըլլայ հոն։ Եւ յեսոյ, ծովեղերեայ արօտավայրերը ուտելի ազարունակելնուն համար, հոն արածող ոչխարներուն միսը չատ համեղ կ'ելլայ։ Ոչխարի վաճառականները (եէլէպ) հիմա սահմանափակ գտնելով Պանարմայի արօտավայրերը, Իզմիրի ներսերը կ'երթան և հոն պարարտցնելով իրենց ոչխարները. Մարտէն սկսեալ մինչեւ Յունիս 20 Պոլիս կը բերեն։

Գալով գինին, ամէնէն սուղն է Տօպրուճայէն եկած դառնապատի տեսակը, որուն օխան հիմա 10 դրչ. է։ Այս գինը երբեմն պզտիկ ելեւէջներ կ'ունենայ։

Միւսն միւս տեսակներուն, նաեւ գառնուկի վրայ պարբերաբար տեղեկութիւններ պիտի տրուին այս բաժնին մէջ։

ՋԱՐՏԱՐՈՒԵՍՏԸ ԻԶՄԻՏԻ ՄԷՋ

"ՓԻՇՄԱՆԻ,,

Իզմիտի մեր առեւտրական թղթակից Աբրահամ էֆ. Կ. Կալուճեան կը գրէ մեզ.

Իզմիտի մէջ հանրածանօթ է փիւսմանի քուռած հիվան, զոր ոչխարի իւղով, կարագով, շաքարով և ալիւրով կը շինեն Իզմիտի շաքարագործները։

Կարագ իւղով շինուածին օխան 7 դրչ է, իսկ սովորականն դմակի իւղով պատրաստուածը՝ 6 դրչ.։

Այս համով հասով հիվան մինակ Իզմիտի մէջ կը պատրաստուի և իրր նուէր կը զրկուի Պոլիս. Իզմիր, Բարիզ, Եգիպտոս ևն.։

Կը շինուի Հոկտ.էն մինչեւ Մարտ, և այս հինգ ամսուան մէջ 1000 օխան ալեւի կ'սպառի։ Նոյնպէս Հոկտ.էն մինչեւ Ապրիլ կը շինուի քանին հիվասի, որուն տարեկան սպառումը 20,000 օխայի կը հասնի։ Նշանաւոր շաքարագործներն են Տեարք Զարեհ Դասպարեան, Մ. Յակոբ և Մ. Գրիգոր եղբ., Գրիգոր Խաչատուրեան, Մ. Թովմա Տօրմամեան, Գրիգոր Դարբիէլեան, Մ. Սաեփան Թիւթիւնճեան, Նազարէթ Նալպանեան ևն.։

Իզմիտի մէջ Պոլսէն բերուած վարպետի մը ձեռքով կը պատրաստուին նաեւ ամէն տեսակ խմորեղէն, անուշեղէն, Ֆօնտան, չօքլա, մառօն-կլասէ, ևն.։ Շաքարագործները տարին 60,000 օխա շաքարեղէն կ'սպառեն թէ' Իզմիտի մէջ և թէ Պոլսոյ, Տիրնովայ, Թարգալ, Գէյրեղար, Կէլվէ, Կէրէսէ, Եալովա, Գարամուսալ, Հէրեքէ ևն.։

ԲԱՄԲԱԿԻ ԽՆԴԻՐԸ

ՏԱՆԻԷԼ ՕՐԼԻԻԻ ԵՐԵՒՈՒՄԸ ԲԱՄԲԱԿԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻՆ ՎՐԱՅ

Ի՛նչ կարեւոր գործառնութիւններ որ տեղի ունեցան վերջին շաբաթներուն մէջ Նիւ Եորքի հրապարակներուն վրայ, նոյնը պատահեցաւ նաեւ Անգլիոյ գլխաւոր հրապարակներուն մէջ։ Գրէթէ օրական 10—14,000 հակ բամբակի գործառնութիւններ եղան և մինչեւ այսօր գրէթէ նոյնչափ գործառնութիւններ ալ տեղի կ'ունենան։ Մանարանները և բամբակեղէնի գործարաններուն մեծ մասը մեծամեծ յանձնարարութիւններով բեռնաւորուած ըլլալնուն՝ թէ' բամբակին գինը հաստատուն կեցին և թէ սկսան ուշ յանձնումի պայմանով միայն ընդունիլ տրուած orshինները։

Վերջին շաբաթներուն մէջ բամբակը օրքան որ ելեւէջներ ունեցաւ, սակայն գիներու մասին ոչ մի զգեցութիւն չըրաւ և պիտի չընէ ցորչափ շարունակուին Զինաստանի, Հնդկաստանի և Կարմիր ծովու եղերքներէն եղած խնդրանքները։

Հակառակ իտալական և գերմանական գործարաններուն Անգլիոյ հետ բերած մրցումին, անոնք ալ բամբակին այս արարպայման բարձրացման պատճառաւ սկսած են ապրանաց յանձնման մասին խնդիր յարուցանել մեծաքանակ յանձնարարութիւններ ունեցած ըլլալնուն համար։ Ամէն կողմ բամբակի բարձրացման ձգտում մը կայ, մանաւանդ այս վերջին քանի մը շաբաթներուն մէջ։

Գաղափար մը տալու համար բամբակի վիճակին վրայ, մէջ կը բերենք Իսալտիի մը հետեւեալ շահեկան յօդուածը, որ կը թուէ բամբակին բարձրացման պատճառները.

«Բամբակն գինը դէպի վեր երթալու ձգտում մը ունի, կ'ըսէ յօդուածագիրը։ Այս ձգտումը մէկէ աւելի պատճառներու արդիւնք է, նախ որ ներածումները դեռ համեմատական չեն խնդրանքին ու տարազգործներուն յանձնարարութեանց, որոնք արաքայ կարգի գործունէութեան մէջ են։ Ուստայնական գործարանները, որոնք բամբակի ստացնային միջոցին անգործ էին, հիմա ինքզինքին ժողվելու վրայ են, որովհետեւ այլ ևս գործ չի պակսիր իրենց։ Սակայն ուրիշ պատճառներ ալ կան, որոնք ուժէի բարձրացուցին բամբակի գիները, մանաւանդ Նիւ Եորքի հրապարակին վրայ բամբակի նախկին իշխանին՝ Տանիէլ Սբլիի վերջին երեւումը, որուն տարբերները դեռ մոռցուած չեն։ Սբլիի, շնորհիւ իր կնոջ դրական գործակցութեան, յաջողեցաւ անանկ բան ցանցերէն պրծիլ և հիմա վերադարձած է հին փառքին տիրանալու համար։ Ցարդ իր երեւումը բարոյական ազդեցութիւն մը միայն ըրաւ։ Սակայն հրապարակը գոհ չի կրնար ըլլալ այս շահագէտին եւերումէն, որ այնքան ծանր տագնապ մը առաջ բերած էր։ Իրաւ է որ այժմ տարբեր են պարագաները, այս տարուան արտաքոյ կարգի հուսնձքին պատճառաւ, բայց ապահովաբար Սբլիի նոյնն պիտի փորձէ իր գործառնութիւնները։ Եթէ մեծ դրամատէրներէն պաշտպանութիւն գտնէ, թերեւս բախտը ժպտի իրեն, և եթէ յաջողի բարձրացում առաջ բերելու, այդ բարձրացումը աւելական ընելու ուժերը ունի։ Իր միջամտութիւնը գէշ աչքով պիտի չդիտուի անգլիացի վաճառականներու կողմէ, քանի որ ինքը անտարակոյս պիտի մղէ բամբակի մրցակցողները մեծ քանակութեամբ սերմանել։

«Բամբակ մաքրողներուն վերջին տեղեկագիրը մինչեւ Յունուար 16ի արդիւնքները կը հաղորդէր, իսկ նոր հրապարակուած տեղեկագիրը մինչեւ Փետր. 28 եղած արդիւնքին կը վերաբերի։ Բաղդատութիւնը խիստ հրահանգիչ է։ Կը տեսնուի որ մինչեւ 16 Յունվար 12,912,000 հակերէն միայն 9,608,000 հրապարակ ելած են մինչեւ Յունվար 28, այսինքն այդ թուականին տակաւին 3,304,000 հակ ապրանք կար որ ամփոփուած է վեր չէր ծախսուած։ Անցեալ տարի միեւնոյն թուականին երկու տեղեկագիրներուն տարբերութիւնը հազիւ 1,000,000 հակ էր։ Այս տարուան տարբերութիւնը այնքան մեծ է որ կասկած կայ թէ մի' գուցէ տեղեկագրողները վիճակագրական սխալմունք մը գործած ըլլան։

Հրապարակին համար խիստ շահեկան ուրիշ տեղեկագիր մըն ալ Հնդկաստանի պաշտօնատարներու կողմէ հաղորդուածն է որմէ կը հասկցուի թէ այս տարի հրապարակին վրայ անցեալ տարուընէ 300,000 հակ աւելի պիտի ըլլայ։

Վերջին շաբաթուան մէջ բամբակի վրայ եկած հեռագիրները հրապարակին աւելի կարեւոր հանգամանք մը տուին։ Ապրանաց գիները զգալապէս բարձրացան։ Որքան որ այսօր քիչ չատ տեսակներ կը գտնուին հրապարակին մէջ, սակայն գործերը բացուելուն՝ խնդրանքը չատ պիտի ըլլայ մանաւանդ ճերմակ ապրանաց համար որոնք հրապարակին վրայ չատ նուազ են նախորդ տարուան հետ բաղդատմամբ։

Այնուհամար orshինները սկսան հետզհետէ տրուիլ։ Առ այժմ բամբակի անկման մասին յոյս մը չկայ։ Գոնէ մինչեւ Օգոստոս գիները հաստատ պիտի մնան ցորչափ Եւրոպայի մանարանները խնդրուած ըլլան յանձնարարութեամբ։

ՎԻՃԷՆ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՕՐԷՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ՍԷՆՏԻՖԷՆԵՐՈՒՆ ՊԱՐՏԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ժիւժ քամիները կը հակէ սէնտիֆէներուն գործառնութեանց վրայ և սընանկն ու անոր պահանջատէրերն ալ իրաւունք ունին այդ գործառնութիւնն ներով հետաքրքրուելու։ Բայց եթէ սէնտիֆէները օրէնքին տրամադրութեան համաձայն չկատարեն իրենց պարտաւորութիւնները և մասնաւոր գործերուն մէջ զեղծումներ տեղի ունենան ի վնաս անանկին կամ պահանջատէրց, այն ատեն ընդհ. դատախազները կամ անոնց օգնականները քննութիւն կը կատարեն և ի հարկին օրինական միջոցներ ի գործ կը դնեն եթէ համոզում գոյացնեն որ ստուգիւ զեղծումներ պատահած են անանկութեան գործերուն մէջ։

Սէնտիֆէներուն առաջին պարտաւորութիւնն է Առեւտրական դատարանին որոշումը անմիջապէս կնքոյ տակ առնել անանկին գոյքերը։ Բայց բաներ կան որոնք չեն կնքուիր.... 1. Անանկին և ընտանիքին ապրուստին ու բընակութեան յատկացած բաները։ Ասիկա զուտ մարդասիրական նպատակաւ եղած կարգադրութիւն մըն է որ թէ' Առեւտրական և թէ Քաղաքային օրինագրքերուն մէջ լիովատկուած է։ 2. Կորսեան և ՀԷՄսի ենթակայ բաները, նաեւ անանկ որոնց պահպանումը ծախքի կը կարօտի։ Այս տեսակ բաներուն կնքոյ տակ առնուիլը պահանջատէրերուն համար նպաստաւոր պիտի չըլլար անշուշտ։ Ուստի սէնտիֆէներուն մէջ ոյցա կը ծախսուին։ 3. Սենակին առեւտրական գործերուն դադարումը ի հարկէ վնասակար պիտի ըլլայ պահանջատէրերուն։ Ուստի կնքոյ տակ չեն առնուիր նաեւ տեսարակները։ Սէնտիֆէները իրաց վիճակին տեղեակ ըլլալու համար պէտք ունին տեսարակները քննելու։ 4. Կնքոյ տակ չեն առնուիր նաեւ առեւտրական այն թուղթերը որոնց պայմանաժամը եկած է կամ ստորագրողներուն անհրաժեշտ է։

Սէնտիֆէներուն երկրորդ պարտաւորութիւնն է անանկին առնելիքները գտնել։ Սէնտիֆէները անանկին փոխանորդն են և անոր առնելիքներուն գանձումը պահանջատէրերուն օգտակար ըլլալով շատ օրինի արտօնուած են կատարել այդ գանձումները սառցագիր տալով։

Սէնտիֆէներուն երրորդ պարտաւորութիւնն է անանկին հասցէին եկած նամակները բանալ ու կարդալ։ Իսկ անանց չորրորդ պարտաւորութիւնն է իրական անանկին հաշիւներուն կոր պագրութեան ատեն թէ' իրեն և թէ ընտանիքին ապրուստին բաւելու չափ դրամ յատկացնել ժիւժ քամիէրին արտօնութեամբ։ Առանց խարդախութեան անանկանալու ստիպուած վճառականները օրէնքին պաշտպանութեան արժանի նկատուելով, սէնտիֆէները պարտաւոր են թէ' անանց և թէ ընտանիքին ապրուստին բաւելու չափ դրամ յատկացնել տալ։ Եթէ սէնտիֆէները իրենք տպագիրի պահանջում մը չընեն, անանկը իրաւունք ունի ինք պահանջելու։ Ժիւժ քամիէրը թէ' սէնտիֆէներուն և թէ անանկին կողմէ եղած պահանջումին վրայ անանկին և անոր ընտանեաց անդամներուն վիճակին համաձայն պատշաճ քանակութեամբ դրամ կը սահմանէ և եթէ հարկ ըլլայ, եղած պահանջումը կը մերժէ։ Եթէ սէնտիֆէները կամ անանկը արուած վճռին չնամակերպին, կրնան Առեւտրական դատարանին դիմել։

Սէնտիֆէներուն հինգերորդ պարտաւորութիւնն է անանկը կանչել և անոր հաշիւները քննելէ ետք կարգադրել։ Եթէ անանկը կանչուած ատեն չներկայանայ բացատրութիւն տալու, 48 ժամ միջոց կը տրուի իրեն, և եթէ դարձեալ չներկայանայ, խարդախ սընանկ նկատուելով, պատժական օրէնքին տրամադրութեան համաձայն սատկանութեան միջոցաւ կը բերուի։ Սակայն եթէ անանկը բանաւոր պատճառ մը ունենայ չգալու և այս պարագան ալ հաստատուի ժիւժ քամիէրին կողմէ, այն ատեն մէկը կը դրկուի իր բացատրութիւնները լսելու համար։

Սէնտիֆէներուն վեցերորդ պարտաւորութիւնն է անանկին տեսարակներուն և թուղթերուն և իրենց առած տեղեկութիւններուն համաձայն, հաշուեկշիռը պատրաստել, եթէ անանկը չէ պատրաստած։ Հաշուեկշիռը անանկին պարտքերուն և առնելիքներուն և վերջապէս ելմտական վիճակին մէկ ամփոփումն ըլլալով, անոր անմիջական պատրաստութիւնն անհրաժեշտ է, անանկութեան գործերը կարգադրելու համար։ Եթէ անանկին բանտարկուած մնալուն հարկ չտեսնուի, ժիւժ քամիէրը կը խնդրէ Առեւտրական դատարանէն ապա տրամել զայն, և եթէ դատարանն ալ յարմար տեսնէ, ապա տրամական վճիռ կուտայ, երաշխաւորութեան տակ առնելով անանկը։

ՆՇԱՆ ՁԷՕՄԼԷՐՃԵԱՆ
Փաստաբան

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ

(1905 15 Մարտ Երեքշաբթի)

ՑՈՐԵՆ

Ճերմակ Առաջին օխան		39-39½	փարա
» երկրորդ	»	38-38½	»
Մախլութ	»	36-37	»
Զավտարլը	»	34-35	»
Սէրթ առաջին, օխան		37—38	փր.
» միջին տեսակ		35-36	»

Այսօր ժամանեց 18 վագոն ցորեն Ա. Նաստալ։

ԱԼԻՒՐ

Տեղական քըրմա Ա. պարկը 72-73 դր.
» » Բ. » 68-70 »

ԹԵՓ

Օխան 20 փարա։

ԳԱՐԻ

Քէօսէէնճէ 12—12¼ դրչ. գրիւ
Մերսին և Բամէլի 11—11¼ »

ԳԱՂԹԱԲԵՐՔԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

Շահար.— Եկան ու ծախուեցան
3360 պարկ Ասատիական
1955 » Ռուսական
610 » Եգիպտական
100 » փչլի։

Ասատիականին կենդիները, Լ. Օսմ. 100էն, 114 դրչ.ի և դրանցիդովը՝ 111—112ի, փչլին՝ 110ի, քառակուսի տեսակին 50 քիլոնոց անուշը 110ի, ռուսականը 88ի և դրանցիդովը 85ի, եգիպտականը դրանցիդով 109ի։

Խանուկ.— Եկան ու ծախուեցան 125 պարկ, Բրօյին 100 օխան 580 - 650ի և Վէրայինը 680—750ի։

Բրինձ.— Եկան ու ծախուեցան
1400 պարկ Ռանկուն
900 » Եգիպտ.
80 » Բրիզոն Ա.
30 » » Բ.

Բանկունին պարկը 110ի, դրանցիդովը 97ի, եգիպտականին խազէվին 77ի և Բ. տեսակը 70ի, Ա. տեսակ Բրիզոնին պարկը 42½ ֆր.ի, Բ. տեսակինը 38½ և Ճենովայի բրինձին պարկը դրանցիդով 33ի։

Խավիար.— Եկան ու ծախուեցան 38 տակառ քառատա։ Սեւ խավիարին Ա. տեսակին օխան կ'արժէ 100-120 դրչ. Լ. Օսմ. 120էն, Բ. տեսակը 60-80 դրչ., իսկ կարմիր խավիարին (քառատա) Ա. տեսակին օխան 18-18½, և Բ. տեսակինը 12½-13½ դրչ.. Լ. Օսմ. 140էն։

Իւղ.—Եկան ու ծախուեցան 300 տակառ Այվալը և Էսքիմիր և 200 տակառ չուշտայի իւղ, Էսքիմիրին քիլոն 4½ի, Այվալիրը (նոր) 4¾ դրչ.ի, մէճիտիէն 21ի հաշուով, իսկ դեղին չուշտայի իւղին քիլոն 3⅝ի, Լ. Օսմ. 100էն և ճերմակին օխան 4ի։

Օճառ.—Եկան ու ծախուեցան 800 պարկ։ Այվալրի օճառին քիլոն կ'արժէ 105 փր. Լ. Օսմ. 109էն, և Միտիլիինը՝ 98-100 փր.։

Սեւ պղպեղ. — Եկան ու ծախուեցան 70 պարկ, օխան 8½-9 դրչ.ի, Լ. Օսմ. 100էն։

ԲԱՄԲԱԿ ԵՒ ՑՈՐԵՆ

ԼԻՎԷՐՊՈՒԼ, 27 Մարտ

Բամբակի հրապարակը բացուեցաւ.

Մայիս — Յունիս		4.09
Յուլիս — Օգոստ.		4.12 քիչ գործ կ։
Օգոստ. — Սեպտ.		4.13
Հոկտ. — Նոյեմ.		4.15

Ցորենի հրապարակը գոցուեցաւ.

Նիւ-Եորք	Մայիսի համար	115⅝
Լիվերպուլ	Մայիսի »	6/8/1/8
»	Յուլիսի »	6/8/7/8
Շիքագօ	Մայիսի »	112⅞

ՍԻՄՈՆ ՁԷՕՄԼԷՐՃԵԱՆ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԷՖ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՍԱԶԼԽԱՆԷՍԻ

Սուլթան Համամ Գաթրջը օղլու խանչնատ 92 վէ 93 նումէրջու օտալարտա նագլ օլունմուշ տըր։

*Մամմիլէյն 14 սէնէտէն պէրի յենի բիմիզատ իտրայի վէքեալէթ իթմէքտէ վէ զայրէթ ու իսթիգամէթիլէ հէր քլսին հիւսնիր թէվէճճիւհ վէ էնմիյէթինի գազանմըշ էրպապը նամուս վէ լիւազաթատան վէ Մէքթէպի Հուգուգը Ճանանէէն մէգուն պիրինճի սընֆի տավա վէքիլլէրինէն մա'արուֆ պիր զաթ տըր։ Քէնտիլերի հէր նէվ չէրի, հուգուգ, նէզա վէ թիճարէթ տավատրընը տէրէճէսէ հէր։ Տավարը հայգրնատ մէճճանէն մալիմատ ալմագ իսթէյէնլէրէ պէյանը ըէյտէն գալնամազ։ Գազը տավատան բէյնի իւտրէթ ալմատըզը կիզի բէք չօղլարընը տատուլէէն թէսվիլէտէ գուսատը էլէմէզ։ Իտարէխանէի ճումա'ա կիւնլէրի ախի տէյգ տըր։ Սապանկարը սատթ 3—6ետ վէ ագշամլարը տախի 10—11է գատար եաղրիանէէսինէ պտուլունուր։ 19—50

ՀԱՒԱԲՈՒԾՈՒԹԻՒՆ

Դոց խրամ և կամ գեանուզի (գաբալը հենցեք) ըստ ածը ճիշտ բաց խրամներուն նմանող փոսեր են, սակայն ասոնց խորիսխը աւելի նեղ շինել կարելի է։

Խրամին բարձրութեան կէսէն քիչ մը վար մասը, գալախազի (չագմազ բաբը), կղմինարի և դեռ հասարակ քարերու կտորներով կը լեցնենք և յետոյ գաբաք բաբը ըստուած լայն, տափակ և խոշոր քարերով կը ծածկենք քարի կտորները և խրամին մնացեալ բաց մասն ալ հողով գոցելով վերջ կուտանք գործողութեան։ Երբեմն ալ խրամին խորիսխէն սկսեալ երեսուն և կամ քառասուն սանտիմէթր բարձրութիւնով երկու խոշոր քարեր ուղղաձիգ կերպով կանգնելէ վերջ, քարի կտորները դարձեալ կ'սկսինք լեցնել ուղղաձիգ քարերուն բարձրութեան չափով, յետոյգաբաք բաբը ըստուած քարերով կը ծածկենք, այնպէս որ երեք խոշոր քարերով խրամին խորիսխը քառանկիւն ձեւ մը առած կ'ըլլայ։

Շատ անգամ մեծ քանակութեամբ քարի կտորուանքներ գտնելը դժուար կ'ըլլայ, այն ատեն ծառի խոշոր ճիւղեր կը տեղաւորինք փոսին մէջ մինչև խրամին բարձրութեան կէսը, և յետոյ դարձեալ հողով կը ծածկենք խրամին մնացեալ մասը։ Այս վերջին կերպին համար պէտք է ընտրել եղեւնի (չամ ագաճը) և դեռ ասոր պէս խիժուտ (ռէչինալը) ծառերու հիւղերը, որովհետեւ ասոնք ամէնէն աւելի խոնաւութեան կը դիմադրեն։

Երկաթէ եւ հողէ շինուած խողովակներով ալ գոց խրամներ կարելի է շինել, սակայն մենք խնայողութեան դէմ գործած չըլլալու համար բացատրեցինք միայն անոնք որ թէ' գոհացուցիչ և թէ խնայողական են։

Բաց խրամներուն պէս գոց խրամներով ալ կարելի կ'ըլլայ տիզմերը եւ ճահիճները ցամքեցնել, քանի որ չարունակաբար հաւաքուող ջուրը հողէն կը ծծուի եւ առանց կանգուն մասին հասնելու, գայլախազերէն Թորուելով (սիւզիլմէֆ) կը վտարուի։

Հաւբակին, (թավուշ պաղչէսի) եւ հաւնոցին դիրքը եւ աւազին ու կիրին կարեւորութիւնը։

Հաւբակին եւ հաւնոցին է'ն յարմար դիրքը արեւելեանն է, ինչու որ արեւուն առաջին ճառագայթներուն հետ կ'արթննան նաեւ հաւերը եւ ինքզինքին հաճելի տաքութեան մը ներքեւ կը գտնեն։

Լուսի Գէշէմէնի՝ նշանաւոր հաւաբոյծին՝ փորձերուն յենլով կրնանք ըսել թէ արեւելեան դիրքը հաւերը քաջառողջ, կայտառ եւ ոսկուն կը պահէ եւ միանգամայն ինչ որ ամէնէն աւելի բաղձալին է, հաւերը աւելի ածող կ'ըլլան։

Թէպէտ ուրիշ կարգ մը հեղինակներ հարաւային դիրքը կը յանձնարարեն եւ սակայն փորձը ազէկ արդիւնքներ չէ կրցած տալ։

Սակայն դիրքի ընտրութիւնը բացարձակապէս կլիմայի ազդեցութեան ներքեւ կը գտնուի։ Բնական է որ հարաւային տաք կլիմային նիրքեւ մեր հաւբակներուն և հաւնոցներուն համար հիւսիսային դիրքը կ'ընտրենք, որպէս զի հաւերը կարենանք պատսպարել ամառուան հեղձուցիչ տաքի անախորժ ազդեցութենէն և ընդհակառակը հիւսիսային ցուրտ երկիրներու համար ալ կը թողունք որ հարաւը ընտրելի ներկայանայ։

Հետեւեալը Լուսի Գէշէմէնի յանձնարարած արեւելեան դիրքը ճշմարիտ կրնայ ըլլալ մի միայն բարեխառն երկիրներու համար, ինչպէս մեր Տաճկաստանի համար։

Աւազին գոյութիւնը ամենակարեւոր դեր մը կը խաղայ հաւերու մարսողութեան համար։ Հաւերուն հնտաներ ըլլալը ամէնուս ծանօթ է և սակայն պէտք է մտածել թէ գարիի, ցորենի և վարսակի պէս կարծր հատիկները առանց ակաւի ի՛նչպէս կըրնան մարսուիլ, և ահա աւազը մարսողութեան մէջ ճիշտ ակռային դերն է որ կը կատարէ։ Հաւը հաւնոցին հետ նաեւ կը կուլէ աւազի հատիկներ որոնք կ'երթան կը հաւաքուին խտաձեւ (գուրսաք) մէջ, որուն ամէն մէկ ընդլայնումին և կծկումին հունտերը կ'սկսին չփիտն մէջ ըլլալ աւազին հետ որ ճիշտ աղօրիքի քարերուն նման կ'աղայ ու կը մանրէ հատիկները։

Կիրին կարեւորութիւնը

Հաւկիթին կեսիր «քառսօնաթ ալ չօ» է, այսինքն կիրէ կազմուած ըլլալուն, կիրին կարեւորութիւնը ինքզինքին կը շեշտուի։ Կիրին նուազութիւնը և անգոյութիւնը չատ անգամ հաւերուն առանց կեսիրի հաւկիթ ածելուն պատճառ կ'ըլլայ։

ՀՕՍԻՈՆ
Մասնագէտ երկրագործական գիտութեանց

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ